

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ יעקב ♦

מאמדים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

יד מעלת המברך
ברכת המזון בשמחה
מילתא חדת'א

יב יראת שמים
נצוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

ב קודם הגאולה יאירו
צדיקים פרנסה מקדושה
אוצר פניני החסידות

העלונים: אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

רכיב ההקדמה | אף אם דומה בעיני האדם שדלתות התשובה נעולים בפניו יהיה בשמחה ויחזיק... **ה**

תולדות יעקב יוסף | היסטוריה הם קיום הנשמה | על ידי קבלתם בשמחה מתבטלים... **ה**

עבודת יששכר | ע"י היסטוריה נעשה האדם קטן שנולד ונבנה מחדש... **ה**

בית אהרן | יחשיב מאד כל מצוה שעושה אפילו קטנה ויקימנה בשמחה... **ו**

שפת אמת | על האדם להתמלאות אימה ויראה ממה שהנחם הקב"ה עבודת המלאכים והשופרים ובחר בו לעבדו... **ו**

חמדה גנוזה | כל פסיעה יש לשקל האם יש בה צורך גבוה... **ו**

אמת ליעקב | יש לזהר מהיצר הרע בעת הרחבת הדעת... **ו**

בית ישראל | לשמור על הנהגות השלמה בלי ותור... **ו**

מחשף הלכון | רמז לתקון השכינה ע"י התפלה... **ו**

מגן דוד | עקר מטרת התפלה להתבונן ולהגיע להכרה בהשגחה פרטית... **ו**

ערבי נחל | חמרת הדבור בבית הכנסת... **ו**

שפע חיים | רמז מוסר על אלו שקיים התורה והמצוות הם עליהם כעל כבד ועוד טרם סיים התפלה יוצאים מבית המדרש... **ו**

שארית יעקב | המצוה את הרבים נוטל ש"ך אף בעולם הזה... **ז**

ברכת ה' | הש"ך נתן על פי איכות המעשה וכפי יגיעת האדם... **ז**

שו"ת הרשב"א | צבור נדונים על פי מעשיהם ולא על פי המזל... **ז**

פני חיים | השומר פיו ולשונו זוכה לחיים... **ז**

פני דוד | אכילת לחם לבדו בלא לפתן... **ז**

אזור אליהו | עברה קלה מביאה לידי עברה חמורה... **ז**

בכורי אביב | פריחת עשרת הדבורות משתי הלוחות לאחר החטא... **ח**

ערוגות הבשם | שבירת הלוחות מפאת פריחת האותיות... **ח**

דברי תורה | כל אחד מישראל יכול להיות צדיק כמשה... **ח**

ויאמר שאול | הסרת טמאת האברים על ידי קריאת שמע... **ח**

צור המור | המקור מאה ברכות כמקום כל התורה כלה... **ח**

ספר החיים | מעלת אמירת מאה ברכות רק כשאומרים בכונה... **ח**

דרך משה | מהפך קללה לברכה... **ט**

חתן סופר | אמירת מאה ברכות מתוך יראה ומורא... **ט**

מעשי צדיקים | הארה חסידית מן הפרשה... **יב**

ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה... **יב**

תפארת שמואל | בימי התשובה השם יתברך כביכול חוטף התשובה ומקבלה בראון... **א**

עטרת ישועה | יש להתפלל שתהיה לנו מנוחה וישוב הדעת מטרדות הפרנסה בימים הנוראים... **א**

לקוטי שיחות | הקשר בין שתי הפרושים ב'עקב'... **א**

דברי יחזקאל | הטעם שהפרנסה מהאמות, הוא מחמת ברור ניצוצות בעקבתא דמשיחא... **א**

פרי צדיק | אף שהנפשות מתקטנות נקודת הלב נטהרת בכל דור ודור יותר... **ב**

אור ישירים | אמירת הזהר - אף ללא הבנה - סגולה להנצל מנסיונות האמונה בדור האחרון... **ב**

תורת אבות | כל הדורות יגיעו וטרחו עבור דור זה... **ב**

מאור עינים | כל רעיונות ונצוצות העולות במח האדם בענין פרנסתו הן לטוב והן למוטב הם מהקדוש ברוך הוא... **ב**

מראה יחזקאל | השגת הפרנסה ממקום שלא עלה על דעת האדם כדי להרגילו לבטח בה' ושללא יהיה נשען על כחו ונעצם ידו... **ב**

שומר אמונים | על ידי התחזקות האדם בבטחון בענין הפרנסה זוכה לדעת דקדושה ופתיחת מקור השפע... **ב**

אמת ליעקב | אפילו המחשבה הנופלת בלב האדם בעסקיו ומסחרו נתן השם יתברך בלבו... **ג**

לקוטי הלכות | צריך לעשות מלאכה משום שיש בזה סודות של ברור ניצוצות הקדושים... **ג**

פתוחי חותם | גלות אדם ושמעאל כנגד הרגלים וסופה כנגד העקבים... **ג**

שפתי צדיק | יתחזק בעבודת הקדש ואפילו בשעת נפילה לא ימס לבו רק יתאמץ באמונה... **ד**

קדשת לוי | כפי הפסוקין וההתלהבות לעשיית המצוה כך שורה קדשת המצוה... **ד**

דרכי צדק | דברי התעוררות לאכילה לשם שמים ובכונה להעלות הנצוצות מהר"א מבעלזא... **ד**

מהר"א מבעלזא | על ידי קיום התורה והמצוות של הבנים והתלמידים מתעלה האב והרב בעולם העליון... **ד**

תניא | שתי סוגי אהבות | אהבה רבה - מדרגת הצדיקים... **ה**

דגל מחנה אפרים | האמונה - שיש וכלל גדול לכל התורה ועבודת הבוה"ה שפת אמת | עקר הבטחון בעת שלוה... **ה**

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראל

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישראל למייל האישי

נושאים בפרשת עקב

רמזי תשובה

תפארת שמואל

רבי שמואל צבי מאלכסנדר זיע"א

בימי התשובה השם יתברך כביכול חוטף התשובה ומקבלה ברצון

עקר העבודה להיות תמיד בבחינת תשובה הינו שיהיה לו בושע והכנעה לפני הבורא ברוך הוא, וזה היה חסד ה' יתברך בעת בריאת שמים וארץ לברא בחינת תשובה ונשפע לאדם בכל יום נשמה חדשה מכסא כבודו יתברך.

ואם חס ושלום מחמת המניעות ושאר שבעסה ושעבוד מלכות לא היה כל כך, עם כל זה בהגיע תור ימי חדש אלול ימי רחמים ורחון – אשר הוכן מאז לימי תשובה וחרטה וכבי ומספר על כל עונותיו – יעזר לנו ה' שנוכח להתעוררות תשובה וחרטה עד שיתגלה מצפוני לבנו לפני יודע תעלומות שלא נשוב לכסלה עוד.

והנה ימי התשובה מתחילין מט"ו באב, וכמוכא בקדשת לוי (בליקוטים) שמט"ו באב עד כ"ה באלול שהוא זמן בריאת העולם הוא ארבעים יום נגד ארבעים יום דיצירת הולד שמכריזין בת פלוני לפלוני, ולזאת מתחילין עוד ימי תשובה מט"ו באב.

וכדי שלא יתיאש לב האדם כשיתבונן וכי עברה השנה וימי הדין ממשימים ובאים ולא הוכן עוד, כי לא עשה תשובה, ולזאת נתן לנו השם יתברך סוף ימי השנה לימי תשובה וחרטה ויתקבל גם לרצון לפני אדון כל.

וכמו שדבר בקדשו כבוד קדשת אחי אדמו"ר הקדוש בצחות לשונו על מה שאנו אומרים 'אם ישוב מיד תקבלו' (תפילת ימים נוראים) כמו למשל בזמן הסעודא [בזמן העונה] חוטפין הסחורה מיד הסוחרים כן בימים האלה השם יתברך חוטף תשובת ישראל מידם ונתקבל לרצון.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו הרמז והיה עקב תשמעו, מלשון סוף, רצה לומר אם תשמעו ותשובו על כל פנים בסוף ימי השנה בימי הרחמים והרצון גם כן, תזכו ושמר לך ה' אלמדי את הברית ואת החסד, שיתקבל תשובתכם לרצון, ותזכו להשפעות טובות בכל ענינים לטובה ולברכה ולחיים:

עטרת ישועה

רבי יהושע מד' יקוב זיע"א

יש להתפלל שתהיה לנו מנוחה ושוב הדעת מטרדות הפרנסה בימים הנוראים

בפסוק שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה (ח), נרמז בקרא אשר ימי הרצון הבאים לקראתנו המה נ"ב, כמספר ז"ה עם ארבעים, כי מ"ם יום המה מן ראש חדש אלול עד יום הכפורים, ומיום הכפורים עד יום ראשון דסכות ועד בכלל המה ה' ימים, ומיום ב' דסכות עד שמיני עצרת הוא ז' ימים, ונעשה צורף ז"ה עם ארבעים.

ונכון להתפלל להשם יתברך שיעל כל פנים בימים הללו שנהיה במנוחה שלא נצטרך להיות נע ונד ממקום למקום לבקש טרף ומחית בית, והבגדים לא יכלו ויקלקלו שלא יבלבל אותנו ונוכל לשוב לה' באמת ובלב שלם.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה – להיות נודד ממקום למקום עבור הפרנסה שנרמז בתבת 'רגלך' בנודע, זה ארבעים שנה מרמז על ימי הרצון הבא עלינו לטובה כנ"ל.

ידעת עם לבדך כי באשר כו" – הינו שנוכל להתישב ולדעת לשוב לה', ואז תודע כי באשר ייסר איש את בנו ה' אלמדי מיסרד, כי מאתו לא תצא הרעות חס ושלום ורק רוצה להוכיח שיראו מלפניו, ובאמת הוא מלא טובות ולא יחפץ במות המת כי אם בשובו מדרך וחייה:

עקבתא דמשיחא

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

הקשר בין שתי הפרושים בעקב'

על הפסוק והיה עקב תשמעו, נאמרו כמה פרושים. ומהם: א, 'עקב' הוא סוג מסים של מצות: ה'מצות קלות שאדם דש בעקביו' (רש"י ריש פרשתנו). והפרוש והיה עקב תשמעו, הוא שתקיימו גם מצות אלו.

ב, 'עקב' קאי על הזמן דעקבתא דמשיחא. והפרוש והיה עקב תשמעו, הוא שאז,

בעקבתא דמשיחא, בודאי יהיה 'תשמעו' – כההבטחה בפרשת נצבים, שלפני ביאת המשיח יקם 'ושבת עד הויה אלמדי' (אור החיים ריש פרשתנו).

כיון ששני פרושים אלו הם באותו הפסוק, ויתרה מכך – באותה מלה, מוכן שיש ביניהם קשר.

מעלת עבודת ישראל בזמן הגלות

מעלת עבודתם של ישראל בזמן הגלות היא: באשר יהודי מקים מצות בזמן שמאיר אצלו אלקות בגלות, מתוך תענוג בעבודתו, מערכת בכך מציאותו שלו ואין מתבטאת כל כך התבטלותו לפני הקדוש ברוך הוא; אך בקיום מצות בזמן החשך, אין מערכת מציאות האדם. ובזה באה לידי בטוי ההתבטלות של היהודי.

כל דבר בא לידי בטוי סוף כל סוף בפעל ממש. המעלה הנ"ל שקיימת בעקב, עקבתא דמשיחא, מתבטאת בקיום 'מצות קלות שאדם דש בעקביו'.

כאשר העבודה קשורה למציאותו שלו, יש אצלו הבדל בין מצוה אחת לאחרת; המצות הקשורות ל'ראש', שאצלן מאיר אור נעלה יותר, תשובות יותר בעיניו והוא מהדר בהן יותר מאשר במצות הקשורות לעקב'.

מה שאין כן באשר קיום המצות הוא מתוך קבלת על מלכות שמים, מפני צווי האדון, אז הוא מקים את כל המצות באותו אופן, כי מצד המצוה אין הבדל בין 'קלה שבקלות' לבין 'חמורה שבחמורות' (חלק ט עמ' 74-71):

דברי יחזקאל

רבי יחזקאל משינאווה זיע"א

הטעם שהפרנסה מהאמות, הוא מחמת ברור ניצוצות בעקבתא דמשיחא

אדוני אבי הגאון הקדוש זלה"ה אמר, מה שענינו ראות שישאל מתפרנסים ממה שנושאים ונותנים עם האמות, ומאין יבא זה שפרנסת ישראל ילך על ידי האמות. אף שכל זה הוא לברר הנצוצות קדושות, ולכן בעקבתא דמשיחא שהוא קרוב להברור, ענינו ראות בכל יום ויום שנתמעט השפע והרוח שהיה לישראל מהם.

קדם הגאולה יאירו צדיקים פרנסה מקדשה

וזהו 'ביבש קצירה תשכרנה נשים באות מאירות אותה' (ישעיה כו יא). 'ביבש קצירה', שיתכרו הנצוצות קדושות ולא ישאר בהם שום לחלוות ממהקדשה, 'תשכרנה', יתבטלו מכל וכל ולא יהיה לישאל שום ניקה מהם.

אך עמך ישראל צריכים פרנסה, לזה אמר הכתוב 'נשים באות מאירות אותה', שבעקבות דמשיחא יהיו צדיקים במדרגות קטנות אשר הם תשושי כח כנשים, ואף על פי כן יאירו סדר הקדשה, שיהיה לישראל פרנסה מצד הקדשה, ולא יצטרכו לעם אחר להיות להם ניקה מהם. עד כאן דברי קדשו:

פרי צדיק

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א
אף שהנפשות מתקטנות נקודת הלב נטהרת בכל דור ודור יותר

ועל כל פנים מרמז לנו בענין הזה, שלא ימס לבבנו מאשר אנחנו בעקבות דמשיחא, ובכל דור הנפשות מתקטנות ואיך נזכה להגאולה, כי רואים אנחנו מה שקרה לאבותינו בגלותם, ודייקא בגלות הגיעו לכל הקדשות, כי כן רצון ה' יתברך. ושמעתי בשם הרב הקדוש מפרשיסחא זצ"ל, שאף שהנפשות מתקטנות בכל דור, מכל מקום הנקדה שבלב נטהר בכל דור ודור יותר (פרשת ויחי):

אור ישירים

רבי מרדכי מלענאביטש זיע"א
אמירת הזהר - אף ללא הכנה - סגלה להנצל מנסיונות האמונה בדור האחרון

קדם ביאת משיח תתגבר מינות ואפיקורסות רחמנא לצלן בעולם. העצה לזה לזהר בשלשה דברים הללו:

א' 'זהר', לאמר בכל יום זהר אף על פי שאינו מבין מה שאומר, כי אמירת זהר מסגלת לטהרת הלב. ב' 'מקנה', לטהר את עצמו בכל פעם במקנה, ובפרט בעת הצר, כי מקנה מטהר המחשבה. ג' 'לנסע לצדיקים', שכל דבריהם בגחלי אש להלהיב בלבבות בני ישראל אמונה ויראת שמים:

תורת אבות

רבי משה מידנר זיע"א
כל הדורות יגעו וטרחו עבור דור זה כל הדורות יגעו וטרחו לממן דור זה שהוא העקב, ולכך אם אינו משתדל

לעמד תקיף כעמודא דפרזלא בדור זה, רחמנות עליו ועל כל היגיעה שלו ושל אבותיו עליו (ליקוטי אמרים עב):

השפעת הפרנסה

מאור עינים

רבי מנחם נחום משטרנוביל זיע"א
כל רעיונות ועצות העולות במח האדם בענין פרנסתו הן לטוב והן למוטב הם מהקדוש ברוך הוא

כי תאמר בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנתן לך כח לעשות חיל (ח יז-יח), ותרגום אונקלוס 'ארי הוא יהיב לך עצה למקני נכסין'.

דכוננת הפסוק על פי התרגום הוא, שצריך כל בר ישראל להאמין בכל הנהגותיו, בין בגשמי בעסק פרנסתו ועסקי העולם הזה, ובין ברוחני בעבודתו יתברך שמו, כי העצה והשכל שבא לו במחו קדם שיעשה הדבר הוא שלוח אליו ממרום קדשו להדריכו בדרך ילך בכדי שישתפר וירויח במשא ומתן שהוא שרצון האל יתברך עליו בעת ההיא שיהא כף.

וההפוך חס ושלום, באם שרצונו יתברך שמו להביאו לידי הפסד, יתן בלבבו עצה ורצון שיעשה כף שעל ידי סבה זו יבא לו ההפסד על ידי שאינו יכול לקבל טובת הבורא ברוך הוא ורחמנותו וכו'.

וכמו שהאדם עושה באיבריו והם תלויים ברצון המחשבה שבראש, שכלם מתנהגים על ידי החפץ והרצון, וכי תפאר היד או הרגל שעשו חכמה, הלא הכל הולך אחר החכמה שבראש, כן כל בני אדם הם כלים שעל ידם פועלים הפעולות גשמיות, והקודשא בריך הוא הוא הנותן כח, רוצה לומר עצה, והוא כמו המוח והשכל שבראש ונקרא ראש וראשון כביכול שהוא כל ההתחלות (פרשת ואתחנן ובהשמטות):

מראה יחזקאל

רבי יחזקאל מקארלסבורג זיע"א
השגת הפרנסה ממקום שלא עלה על דעת האדם כדי להרגילו לבטח בה' ושלא יהיה נשען על כחו ועצם ידו

ויענך וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת (ח ג). וקשה מה טובה זו שהתפאר עליהם שענה אותם והרעיקם. ועל פי הנ"ל אתי שפיר, דהנה אמרו חז"ל (סנהדרין כו:) מחשבה מועלת אפלו לדברי תורה, פרשו רש"י ותוספות

כשאדם מחשב בדעתו להרויח באיזה משא ומתן, על פי הרב המחשבה משקרת ולא יעשה חיל.

וכן עינינו רואות כי רבות מחשבות בלב איש, ועל פי הרב באותו עסק שאדם סובר להרויח לא יעשיר ולא יקום, והשם יתברך מפרנסהו ומזמין לו פרנסה ממקום אחר באופן שלא עלה בדעתו כלל.

ובאמת הדבר קשה, כיון שעל כל פנים השם יתברך נותן לאדם אכלו בעתו מה אכפת לו, ולמה לא יתן לו באותו עסק שאדם מחפש אחריו וסומך עליו, ולמה יעצבהו שלא לתקנם מחשבתו. אמנם טעם הדבר נראה לי, שיהיה בעל בטחון ולא יאמר כחי ועצם ידי עשה לי וכו'.

וכמו כן התנהג הקדוש ברוך הוא עם ישראל שלא בדרך הטבע, שדרך חיל ההולך ממקום למקום להוליך עמו כל פרנסתו, אבל להישראל לא נעשה כן, רק הרעיקם והצמיאם עד שהתלוננו, ואז נתן להם מאכל אשר לא עלה בדעתם כלל, כדי שידעו כי על כל מוצא פי ה'.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו שאמר ויענך וירעבך, שמתחלה הרעיקך עד שלפי דעתך לא היה שום מזון ותרופה ומנוס, ובאמת היה לבכם מרה מאד על עצמם ונשיהם ובניהם למות ברעב [וכו'], אחר כך פשוטו מאד נתן להם את המן, אשר לא ידעו ולא שמעו את שמעו מעולם מאבותיהם, ולא עלה בדעתם כלל שזה אפשר להיות, ולמען נסתר שתהיה בעל בטחון ותוכל לעמד בנסיין:

שומר אמונים

רבי אהרן ראטה זיע"א

על ידי התחזקות האדם בבטחון בענין הפרנסה זוכה לדעת דקדשה ופתיחת מקור השפע

והנה לכאורה למה הצריך הקדוש ברוך הוא לנסות את האדם בענין פרנסתו, שנופלים לפעמים על ידי זה לכמה עבירות ומכשולים חס ושלום.

אלא היות שמדרגת בטחון והתחזקות גדול בעבודה אינם נותנים מן השמים כל כך בזול, ולא כל הרוצה לקנות זה יקנה, רק אחר נסיונות רבות, והנסיין הקטן הוא שמביאים עליו איזה סבת מניעת פרנסה או בריאות חס ושלום וכדומה, והוא מחזק לבבו בה' ואינו משגיח על כל זה, ויושב ללמד ועומד ומתפלל, ונותן צדקה וכדומה, ומחזק לבו בטוח בה'.

הקדושים על ידי המשא ומתן ומלאכות כידוע.

ובשביל זה לבד צריכין לעשות מעט משא ומתן או איזה מלאכה, כי בן צוה ה' תתברך, כמו שאמרו רז"ל (אבות פ"ב מ"ב) טוב תורה עם דרך ארץ.

הפרנסה איננה נמשכת כלל על ידי עשיות גשמיות

אבל באמת אין האדם עושה כלל, ואין הפרנסה נמשכת על ידי עשיות הגשמיות כלל, כי אם אדרבא עקר הפרנסה והברכה נמשכת על ידי בטול הל"ט מלאכות, דהיינו על ידי הארת הרצון שהוא בחינת שבת דמינה מתברכין כל שתא יומין.

ובכחינה זו צריך האדם לעשות כל המלאכות והמשא ומתן בששת ימי המעשה, לידע ולהאמין באמת שהוא אינו עושה כלל, רק הכל בכת ה'. כמו שהזהיר אותנו ה' תתברך על זה, כמו שכתוב 'פן תאכל ושבעת וכו', ואמרתי בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה' וכו' (ח יב-יח) (הלכות שבת הלכה א):

ידינו' (הושע יד ב), רצה לומר שהשם תתברך גם כן יעזר לנו אל מעשה ידינו, כי נראה שאדם עושה חס ושלום מעשה ידי לעקר, רק יודעים שהכל מאתו תתברך שמו אנו בהשגחה פרטית:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

צריך לעשות מלאכה משום שיש בזה סודות של ברור ניצוצות הקדושים

בכחינה זו צריכין לעשות משא ומתן ול"ט מלאכות, להרים ידינו לה' ולשעבד כל מחשבתו ודבורו ועשייתו לה' תתברך. בכחינה גול על ה' דרך' ויפנונו מעשי. להאמין באמונה שלמה שאין האדם עושה כלל, רק שאנו מחזיקים לעשות איזה עסק במשא ומתן ומלאכה, מחמת שכן רצונו.

כי יש בזה סודות וכוונות גדולות, בכל עניני משא ומתן ומלאכות. וכמו שיש פונות וסודות בכל המצות שבתורה, כמו כן יש סודות נוראות ונפלאות בכל הל"ט מלאכות, כי מבררין ברוהם וניצוצות

אז על ידי זה האמונה והבטחון זוכה להדעת דקדשה, וממשיך ופותח מקור הקדשה ולעילא הנקרא שער הבטחון, ואז אחר כך הקדוש ברוך הוא ממילא מחזק את לבבו שלא יפל כלום מורא עליו (דווש הבטחון פרק יב):

אמת ליעקב

רבי מאיר יחיאל ממגלניצא זיע"א

אפלו המחשבה הנופלת בלב האדם בעסקיו ומסחרו נותן השם תתברך בלבו

הנה האדם הולך לעשות איזה עסק או מסחר, ואומר שהקדוש ברוך הוא גם כן יעזר לי, מזה נראה שעושה עצמו עקר רק אומר בלשון אשכנז 'השם תתברך זאל מיר צו העלפין'. וזה סכלות גדול. **אבל** באמת צריך האדם לדעת עקר, כי הכל מאתו תתברך שמו, אפלו המחשבה שאדם חשב לעסק או למסחר או לכל ענינים - נותן השם תתברך בלבו לעשות או שלא לעשות, לילך או שלא לילך.

וזה פרוש 'ולא נאמר עוד אלהינו למעשה

פרשת עקב

לכו צריך להזהר בגלות שלא לדוש את המצות בעקביו

ולפי זה צריכים בני ישראל בגלות הזו האחרונה שלא יהיו דשים המצות בעקבותיהם, בין שהגלות הזו תלויה בעקבים של הסטרא אחרא, אם יהיו ישראל דשים המצות בעקבותיהם אז מתגברים העקבים של הסטרא אחרא והגלות מתארכת. ועל זה היו הראשונים זכרונם לברכה נזהרים שלא יהיו דשים שום מצוה בעקבותיהם חס ושלום, שלא יגרמו להעקבים של הסטרא אחרא להתגבר.

הרמז לזה בפסוק

וזהו שאמר כאן בפסוק והיה עקב תשמעון את המשפטים - דהיינו כשתהיו זהירים לקיים כל המצות ולא תדוש אותם בעקב, ולא תתנו כח לסטרא אחרא לחזק עקבים, כי אדרבא, על ידי שתהיו מקימים המצות, הניצוצות שנשארו בעקבים של הסטרא אחרא יצאו משם ויחזרו למקום הקדשה.

אז באותה שעה ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד - דהיינו שיפדך מן הגלות ויעשה לך כל טוב אשר נשבע לאבותיך, כי אז באותה שעה בלע המות לנצח' (ישעיה כה ח):

ומה שכתב 'אם המצות קלות', קל וחמור שלא יהיו דשים החמורות, רק שעל הרב אינם חוששים בני אדם למצות הקלות, לפיכך נקט הקלות, אבל מכל מקום כל מצוה שאין אדם חושש לה נקרא דש אותה בעקביו, בין חמורה בין קלה. ועל זה אמר דוד המלך עליו השלום (תהלים מט) 'למה אירא בימי רע עון עקבי יסובני', דהיינו העון שדש בעקביו ואינו חושש לו. **עוד** איתא בזהר הקדוש (ח"ב רנח) דזמן הגאולה עד דמטו רגלין ברגלין. והפונה, לפי שיש אדם דקדשה ויש כנגדו אדם בליעל, והאדם הבלעל הזה מטמעים בו ניצוצות דקדשה מראשו ועד רגליו, ואין הקץ פלה עד שיתבררו הניצוצות ממנו ולא ישאר בו שום ניצוץ אפלו ברגליו.

וזהו שאמר 'עד דמטו רגלין ברגלין', הפונה, עד שאפלו הניצוצות שברגלי אדם בליעל יצאו ממנו ויכנסו ברגלי אדם דקדשה, וזהו 'רגלין ברגלין', וזה דומיא ממש מה שאמר דהגלות הזו האחרונה של אדום וישמעאל היא העקבים של הצלם. ומטעם זה קראו החכמים (סוטה מט): לסוף הגלות 'עקבות משיחא', דהיינו, כשיתבררו הניצוצות מהעקבים אתי משיחא.

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך (ו יב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

גלות אדום וישמעאל כנגד הרגלים וסופה כנגד העקבים

אפשר לומר בדרך רמז על מה שאמר הלשון הזה ד'עקב', בהקדים מה שכתב רבנו הרב חיים ויטאל בשם רבנו האר"י ז"ל (ספר הליקוטים פרשת בא), דהצלם שראה נבוכדנצר הוא כנגד הגלות שגלו ישראל בבבל מדי ויזן ואדום, והראש של הצלם הוא כנגד גלות בבל, ולפיכך אמר לו דניאל עליו השלום (דניאל ב לח) 'אנת הוא ראשה די דהבא'.

והעקבים של הצלם הם כנגד אדום שהיא גלות אחרונה, כמו העקבים שהם סוף הגוף, ומאחר שהעקבים הם שנים, לפיכך הגלות הזו האחרונה מערבים בה שנים, אדום וישמעאל.

והנה מלת 'עקב' דרשו בה רז"ל (תנחומא עקב א) אם המצות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון, כמו שפרש רש"י ז"ל.

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם, לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה ה' אלקיך לפרעה ולכל מצרים וגו' (פי תאמר בלבבך - על כרחך לשון דלמא הוא, שמא תאמר בלבבך מפני שהם רבים לא אוכל להורישם, אל תאמר כן, רש"י) (ו יז-יח)

שיפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפילץ זיע"א
יתחזק בעבודת הקדש ואפלו בשעת נפילה לא ימס לבו רק יתאמץ באמונה
כי תאמר בלבבך רבים וגו' איכה וגו' להורישם. ברש"י: על כרחך לשון דילמא, שלא שיוך לפרשו לשון אם שלא יתפרש אחר כך הלא תירא.

אמר זקני הקדוש ו"ל, שגבון לפרש לשון אם, כי דרך הניצור הרע בעת שאדם נופל מעט ירצה חס ושלום להטביעו, לכך בא אזתרה אם תאמר רבים כו' אז תראה בעיניך ירידה שחם ושלום נחלש חזק הבטחון בהשם יתברך, וממילא יש באמת לדאג כי אז יתאמץ כח הסטרא אחרא. **ומכל** מקום מזהירך 'לא תירא', שעדין אתה באזהרה שלא לירא מהם ולהתאמץ בזכירת יציאת מצרים והיך החזקה כו', כן יעשה כו' לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, אף שאתה ירא מפניהם ואתה נופל ממדרגתך מכל מקום יעשה כגבורתו, וכן הזהיר לכל יחיד בענין עבודתו בקדש שלא ימס לבו אף בנפילה, רק יתאמץ באמונה:

כל המצוה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות (ח א)

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מבפריסבורג זיע"א
כפי הכספיו וההתלהבות לעשיית המצוה כך שורה קדשת המצוה
השראת קדשת המצוה צריכה שיהא לה בית שתמצא מקום לשרות בו, והבית הוא מה שאדם מכין עצמו ולבו מכונן אל הבורא יתברך לעשות איזה מצוה קדם שעשאה, והכנה הוא בית לדור בו קדשת המצוה, והנה לפי גדלה וקטנותה כך הוא הקבלה.

וזה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהלים פד א) 'נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לפי ובשרי ירננו אל אל חי', המכונן הוא כך, הכוסף וכלות נפש שלו לך נעשה לחצרות ובית לך השם, ואמר אחר כך 'לבי ובשרי' וכו' שבא לשרות בו מאחר שעשיתי לו חצרות עם הכוסף שלי.

והנה יש עוד בהפוסף מעלה יתרה, כי במעשה אינו רק מה שעושה, דרך משל תפלין, כשמניח אז אין בידו אלא מצות תפלין, אבל הכוסף והתלהבות שיש לו להמצוה כדי לעשות נחת רוח להבורא, הוא כולל כל המצות, ומעלה עליו כאלו עשאן לכל המצות, כמאמר חז"ל (ברכות ו.) חשב לעשות מצוה ונאנס כו'.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו פונת הפסוק כל המצוה אשר אנכי מצוה היום, אפלו מצות שאין נוהגין בזמן הזה, אתה יכול לקיים, באפן כשתשמרו, מלשון 'ואבי שמר את הדבר' (להלן לו יא), שתהא יושב ומצפה ומשתוקק אל המצוה מתי יבוא לדי ואקיימה (פרשת ויצא):

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטבה אשר נתן לך (ח ב)

דרכי צדק

רבי זכריה מנדל מירוסלאב זיע"א
דברי התעוררות לאכילה לשם שמים ובכונה להעלות הנצוצות
באכילה יאמר מקדם 'לשם' יחיד קודשא בריך הוא הריני אוכל כדי שיהא גופי בריא לעבודת השם יתברך ואל יעכב שום חטא והרהור רע ותענוג את היחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה על ידי נצוצות הקדשה של אכילה ושתיה הנה.
וישנים במחשבתו שאם היה יכול לחיות בלא אכילה יותר נח לו, רק הקדוש ברוך הוא גור בטבע להתאוות לאכילה ושתיה כדי שיעלו ניצוצי הקדשה מתוך האכל ולעשות לו נחת רוח.

ובשכיל זה ירחיק מתענוגים, כי מה אכפת ליה, כיון שאוכל על פונה זאת גורם להעלות ניצוצי הקדשה, ואם יזכה יהיה נזהר לאכול רק בשכיל כן שיעלה נצוצות הקדשה כי הוא מחיב בעבודת השם יתברך באכילה ושתיה להעלות נצוצות הקדשה, וכבר האריך האור"י זלה"ה בכונת האכילה.
ואם אוכל בדבקות השם יתברך בשעת האכילה ומכונן רק להעלות ניצוצי הקדשה ולעשות לו נחת רוח, כי עקר העבודה היא האכילה, כן שמעתי מרבותי, והוא ברגמת התפלה שהוא גם כן להעלות נצוצות הקדשה, וכן כתב בכתבי האור"י ו"ל יחודים גדולים להעלות נצוצות הקדשה בשעת אכילה, והצדיקים חושבים ואוכלים באהבה ויראת השם כמו בתפלה וכו'.
וזכר נא כן אדם במה שזכית שעל ידי אכילה גשמית יזכה לעשות נחת

רוח להשם יתברך, ויזכר שהשם יתברך השתלשל כל העולמות ועולם הזה מאכל ומשתה רק בשכיל ישראל כצדיקים שמעלים נצוצות הקדשה והשם יתברך שמו בהם, על ידי כן יפנה לבבו מתאוות המאכל ומשתה רק לעשות נחת רוח להשם יתברך ולהעלות נצוצות הקדשה מתוך המאכל:

ולמדתם אתם את בניכם וגו' למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וגו' כימי השמים על הארץ (יא יט-כא)

מהר"א מבעלזא

רבי אהרן מבעלזא זיע"א

על ידי קיום התורה והמצוות של הבנים והתלמידים מתעלה האב והרב בעולם העליון

יש להבין הלשון 'כימי השמים על הארץ'. ואבי אדוני ו"ל אמר על פי מה דאיתא בקדמונים דאף שאין מעשה וחשבון בשאול, ואדם זוכה בעולם הבא רק כפי המצוות והמעשים טובים שעשה בעולם הזה, מכל מקום אב המשפיע לבנו תורה ויראת שמים וכן הרב לתלמידו, מתעלה האב והרב בעולם העליון ככל פעם יותר ויותר על ידי למוד התורה ומעשים טובים שבניו ותלמידיו עושים בעולם הזה.

וזהו הפרוש כימי השמים על הארץ, שהאב או הרב שהשרישו תורה ויראת שמים בבניהם ותלמידיהם מתעלים גם בשמים ממדרגה למדרגה על ידי מעשי הבנים והתלמידים, כמו בזמן היותם על הארץ, והימים שהם בשמים שנים אצלם לימים שהיו על הארץ, כי גם בשמים מתעלים. אלו דברי קדשו ו"ל.

'כימי השמים על הארץ' - למוד תורה ביו ביום ובין בלילה

ויש לומר עוד, דאיתא במסכת ברכות (ח.) רבי יוחנן תמה איכא סבי בבבל, 'למען ירבו ימיכם וגו' על האדמה' כתיב, כלומר דרך בארץ ישראל זוכים לאריכות ימים ולא בחוץ לארץ, כיון דחזי דמקדמי ומחשכי לבי כנישתא אמר הינו דאדוני להו.

וכאן בפרשה כתיב המצות עשה של למוד התורה 'ולמדתם אותם את בניכם וגו'', וידוע דביום השמש בשמים ובליילה תחת הארץ. וזהו 'למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה וגו'', כלומר בהיותם בארץ ישראל, וישנה עוד עצה לאריכות ימים, הינו 'כימי השמים על הארץ' - דמקדמי ומחשכי, דגם כשהשמש בשמים וגם כשהיא בארץ לומדים תורה, ועל ידי

בטחון

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

עקר הבטחון בעת שלוח

יש בטחון בעת צרה, אבל עקר הבטחון הוא בעת שלוח, שלא לשום מבטח באשר לו, רק בכחו יתברך (שנת תרנ"ב)

חזוק

רביד הזהב

רבי ישראל דב מיאשניצא זיע"א

אף אם דומה בעיני האדם שדלתות התשובה נעולים בפניו יהיה בשמחה ויתחזק

והיה 'עקב', לשון סוף, על דרך עוקבא דמישיחא, ר"ל אפילו אם יהיה בסופא דכל דרגיו ויהיה דומה בעיניו שהוא ח"ו מדחה מכל, עכ"ז יהיה בשמחה ויאמין שבדודאי יקים 'המשפטים האלה':

יסורים

תולדות יעקב יוסף

רבי יעקב יוסף מפולנאה זיע"א

היסורים הם קיום הנשמה | על ידי קבלתם בשמחה מתבטלים

וכשאדם מקבל היסורין באהבה ובשמחה שהוא בחינת החיות והרוחניות, הוא מקרב ומקשר ומדבק הגוף אל הנשמה שהוא החיות והרוחני ונתבטל הדין, וחס ושלום בהפך דוחה הגוף שלו מן החיות (פרשת עקב במצוה את ה' אלקיך תירא):

עבודת יששכר

רבי ישכר דב מוואלבראד זיע"א

ע"י היסורים נעשה האדם קטן שנוול ונבנה מחדש

וכמו אשר אם ירצה אדם לבנות לו בית, הנה הוא בורא את האילן ומנסר אותו לנסרים לעשות לו בית ומרבע ומתקן אותו ברהיטים אז הכשר האילן לעשות ממנו בית, אבל להניח את האילן בבנין כמו שהוא טרם יתחלק איננו ראוי כלל לבנות ממנו בית, וכן ע"י היסורין מתפקדו חליות האדם, ונעשה בכפרת עון להיות עושי ממונו בנין חדש להיות קטן שנוול:

למצרים ערות הארץ להוציא נשמותינו מכור הברזל שהוא הסטרא אחרא וחסמנא לצלן לקרבנו אליו ולדבקנו בשמו ממש והוא ושמנו אחד, דהינו שרוממנו מתכלית השפלות והטמאה לתכלית הקדושה וגדלתו יתברך שאין לה קץ ותכלית.

אזי כמים הפנים אל פנים תתעורר האהבה בלב כל משפיל ומתבונן בענין זה בעמקא דלבא לאהב את ה' אהבה עזה ולדבקה בו בלב ונפש כמו שיתבאר במקומה באריכות.

דברי משה רבנו מכונים על אהבה השנית

והנה ענין אהבה זו רצה משה רבנו עליו השלום לשע בלב כל ישראל בפרשה 'ועתה ישראל וגו'' בפסוק 'הן לה' אלקיך השמים וגו' רק באבתיך חשק וגו' ומלתם וגו' בשבעים נפש וגו' ואהבתם וגו' (י"ב-כב).

ולכן סים דבריו על אהבה זו אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה, שהיא אהבה עשויה בלב על ידי הבינה והדעת בדברים המעוררים את האהבה. ועל זה צוה כבר תחלה 'יהי הדברים האלה אשר אנכי מצוהך היום על לבך' כדי שעל ידי זה תבא 'לאהבה את ה'' כדאיתא בספרי על פסוק זה.

והנה על אהבה זו השנית שיף לשון מצוה וצווי, דהינו לשום לבו ודעתו בדברים המעוררים את האהבה.

אבל באהבה ראשונה שהיא שלהבת העולה מאליה לא שיף לשון צווי ומצוה כלל, ולא עוד אלא שהיא מתן שכון של צדיקים לטעם מעין עולם הפא בעולם הזה, שעליה נאמר 'עבדת מתנה אמן את כהנתם' (במדבר יח ז) כמו שיתבאר במקומה (שער היחוד והאמונה, הקדמה):

• לשונות של אור •

אמונה

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

האמונה - שרש וכלל גדול לכל התורה ועבודת הבורא

כלל גדול לעבודת הבורא ב"ה – העקר היא האמונה, ועל זה היה מזוהר אא"ז זללה"ה, וזהו שרש לכל התורה והעבודה, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה 'כל מצותיך אמונה שקר רדפוני עזרני' (תהלים קיט פו):

זה גם כן מתברכים ישראל באריכות ימים ושנים טובות.

וזהו המשך הפסוקים (פסוק כב) 'כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת', פרש רש"י ז"ל אזהרת שמירות הרבה להזהר בתלמודו שלא ישתפח. ואיתא בגמרא כל הלומד בבית הכנסת לא במהרה הוא שוכח, נמצא שעל ידי דמקדמי ומחשבי לבי כנישתא לא ישכחו הלמוד ויהיה להם אריכות ימים ושנים טובות:

כי אם שמר תשמרון את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוה אתכם לעשותה לאהבה את ה' אלקיכם ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו (יא כב)

תניא

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א

שתי סוגי אהבות | 'אהבה רבה' - מדרגת הצדיקים

צריך להבין, איך שיף לשון עשיה גבי אהבה שפלב. אף הענין הוא דיש שני מיני אהבת ה', האחת היא, כלות הנפש בטבעה אל בוראה כאשר תתגבר נפש השכלית על החמר ותשפיליה ותכניעוהו תחתיה, אזי תתלהב ותתלהט בשלהבת העולה מאליה ותגל ותשמח בה' עושה ותתענג על ה' תענוג נפלא. והזוכים למעלת אהבה רבה זו הם הנקראים צדיקים כדכתיב 'שמחו צדיקים בה' (תהלים צו יב).

אך לא כל אדם זוכה לזה, כי לזה צריך זכור החמר במאד מאד, וגם תורה ומעשים טובים הרבה - לזכות לנשמה עליונה שלמעלה ממדרגת רוח ונפש, כמו שאיתא בראשית חכמה שער האהבה.

מדרגת שאר בני אדם - אהבה המגיעה על ידי התבוננות

והשנית, היא אהבה שכל אדם יוכל להגיע אליה כשיתבונן היטב בעמקא דלבא בדברים המעוררים את האהבה לה' בלב כל ישראל.

הן דרך כלל כי הוא חיינו ממש, וכאשר האדם אוהב את נפשו וחייו כן יאהב את ה' כאשר יתבונן וישים אל לבו כי ה' הוא נפשו האמתית וחייו ממש, כמו שאיתא בזוהר על פסוק 'נפשי אויתך וגו' (ישעיה כו ט).

והן דרך פרט, שפשיבין וישפיל בגדלתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא דרך פרטית כאשר יוכל שאת בשכלו ומה שלמעלה משכלו, ואחר כך יתבונן באהבת ה' הגדולה ונפלאה אלינו לירד

עבודת ה'

בית אהרן

רבי אהרן מסאקלין זיע"א

יחשיב מאד כל מצוה שעושה אפלו קטנה ויסימנה בשמחה

וזהו והיה עקב, לשון שמחה, אפלו במצוה ועשיה קטנה בחינת 'עקב', כי העקר הוא שיעשה כל מצוה בשמחה והיה נחשב ויקר בעיניו כל דבר שעושה לגבוה:

שפת אמת

רבי יהודה אריה לייב מגור זיע"א

על האדם להתמלאות אימה ויראה ממה שהנני הקב"ה עבודת המלאכים והשרפים ובחר בו לעבודו

באמת צריך לפל אימה ויראה על האדם, בחשבו כי הניח הקב"ה וב"ש שרפים ואופנים וחיית הקדש ובחר בעבודת האדם טפה סרוחה רמה ותולעה, ומלך גדול שמקרב שפל גבוה צריך להיות ירא וחרד בהתקרבות זה (תרמ"ז):

חמדה גנוזה

רבי משה לייב מסאטוב זיע"א

כל פסיעה יש לשקל האם יש בה צורך גבוה וזהו עקב תשמעו את המשפטים האלה. פרוש, כי בכל פסיעה שאדם פוסע, צריך לשמע אם הוא צריך גבוה, ואם לאו לא יפסע:

אמת ליעקב

רבי יעקב יצחק מבלנדוב זיע"א

יש לזהר מהיצר הרע בעת הרחבת הדעת

רב פעמים היצר שולט על האדם רח"ל כשיש לו הרחבה ונחת, כמו שאמר הכתוב 'ורם לבבך ושכחת', וישמו ישרו ויבעט, וע"כ כשיראה האדם בנפשו הרחבת הדעת צריך להכין א"ע ללחם כנגד היצר, והוא זהו וזרזו כדי שלא יבא גם השטן בתוכו:

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

לשמור על היהדות השלמה בלי ותור וסרתם וכו'. ואי בשם הבעש"ט שאם 'סרתם' - 'ועבדתם' וכו', וזה אזהרה לשמור על היהדות השלמה בלי ותור שלא ישלט עליו היצר (תשט"ז ד"ה והיה):

• עמוד התפלה •

מחשף הלבן

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

רמז לתקון השכינה ע"י התפלה

'והיה עקב תשמעו' יש לרמז על התפלה, דצריך האדם לשקד על דלתות בית הפנסת ערב ובקר וצהרים, כמו שאמר שלמה המלך עליו השלום (שם ח לר) 'אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמר מזוזת פתחי'.

דעקר העבודה הוא זה שישמר האדם את עצמו להתפלל תפלות שלש בכל יום בזמן עם הקהל בבית הפנסת חק ולא יעבר, דזהו תקון השכינה, דמלת 'תפלה' אותיות 'ת"ל פ"ה', ת"ל גימטריא 'נפש', והיא השכינה הנקראת 'נפש'.

והרמז הוא לומר דעקר תקון נפש שהוא השכינה תלוי בתפלה שהיא תלויה בפה, וזהו ת"ל פ"ה, דהינו השכינה שהיא ת"ל תקונה תלוי בפה שהיא התפלה. עוד, 'תפלה' גימטריא מלכות, והנותר הוא י"ט, הוא מלוי שם מ"ה שהוא גימטריא 'חנה' שרומזת לשכינה.

שלש תפלות בבית הפנסת בשמחה

והנה התפלה העקר שלה הוא בלב, כמו שנאמר (דברים יא ג) 'ולעבדו בכל לבבכם'. וזה נרמז בעקב תשמעו' ראשי תבות ע'בדך ק'בועה ב'לב תפלת ש'חרית מ'נחה ע'רבית ו'בכל נ'פשכם, 'והיה' לשון שמחה, ואומר 'והיה עקב', דהינו בשמחה תרצו בעקבותיכם אל בית הפנסת להתפלל שלש תפלות כאמור.

עקר התפלה ליחד קוב"ה ושכינתיה

עוד, 'המשפטים האלה' גימטריא 'התפלה' עם חמש אותיותיה. עוד, 'עקב תשמעו' ראשי תבות 'ע"ת' וסופי תבות ב"ן, עת היא התפלה, כמו שנאמר (תהלים סט יד) 'ואני תפילתי לך ה' עת רצון', ב"ן היא הנוקבא, לומר דעקר התפלה הוא לתקון שם ב"ן. המשפטים האלה סופי תבות מ"ה, לומר דעקר התפלה הוא לחבר מ"ה עם ב"ן למתקן, ואז כשתתפללו כראוי אז ושמר ה' אליהם את הברית וכו':

מגן דוד

רבי דוד מסאלנא זיע"א

עקר מטרת התפלה להתבונן ולהגיע להכרה בהשגחה פרטית

על ידי שאדם שוכח שיש בכל הדברים

השגחת הבורא ברוך הוא, על ידי זה יוכל לפל אל כל התאוות רעות ואל כל רע שבעולם, כמו שנאמר 'והיה אם שכת תשכח' (ח יט) - ששכחה גוררת שכחה עד שיפל אל כל רע חלילה.

ועל ידי שהאדם מתבונן להזכיר את עצמו בכל עת שיש בורא אחד יחיד ומיוחד והוא משגיח על כל פרטי בני אדם וכל המאצעות והסבות, וכל התנהגות הפל הוא בהשגחה פרטית.

ועל ידי ההתבוננות הלז הוא מתפלל ושופך שיחו לפניו יתברך שמו על כל פרטי ענינים, ועל ידי זה יוכל להפשיט את עצמו מכל המדות רעות ותאוות רעות וזוכה לרבק בהבורא ברוך הוא.

וזהו ענין שהעקר תפלה היא בחינת מחין - הינו להמשיך המחין והדעת בכל הענינים להאמין שהכל בהשגחה פרטית (פרשת ואתחנן):

ערכי נחל

רבי דוד שלמה איבשיץ זיע"א

חמרת הדבור בבית הפנסת

מאד צריך לפרש מזה ולעשות גדר שלא ישיח שום שיחה בבית הפנסת, וכשצריך לו מאד לדבר דבר הנה לא רחוק מאתו פתח בית הפנסת ויצא וידבר את דבריו, ומפל שכן כשמדבר שם בתפלין, כי השח בתפלין הוא בלאו הכי עון פלילי, מפל שכן בהצטרפות אלו השנים, בית הפנסת ותפלין עליו והוא משיח בהם, הנה גדול עונו מנשא (פרשת עקב):

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זיע"א

רמז מוסר על אלו שקיום התורה והמצוות הם עליהם כעל עמוד ועוד טרם סיום התפלה יוצאים מבית המדרש

והיה עקב. אין והיה אלא לשון שמחה (במדב"ר ג ח) כמו שפרש באור החיים הקדוש, שרק באשר האדם עוסק בתורה מתוך רב שמחה וממנה שואב את שמחתו בעולם, אז יעלה בידו להתגבר על יצרו הרע ויוכל לקיים 'תשמעו' את המשפטים האלה ושמרתם וציתם אתם, כלומר לקיים את כל מצוות התורה ללא שיצרו הרע ינסה להכשילו ולמנע אותו מקיום המצוות.

מה שאין פן אלו שפל קיום התורה והמצוות הם עליהם כעל עמוד, ועוד לפני סיום התפלה הם יוצאים מבית המדרש, הם אינם יכולים להתגבר על יצרם הרע (דרשות חומש רש"י תשמ"א):

אוצרות גאוני הדורות

השומר פיו ולשונו זוכה לחיים

אפסר לומר בדרך רמז על פי מה שכתב הרב הקדוש ראשית חכמה ז"ל (שער הקדושה פ"י) דהפוגם פיו ולשונו בְּחֶמֶשׁ מוצאות עושה סירכא, יען שם, והיכא דיש סירכא הוּא טרפה כמבאר בהלכות טרפות, וטרפה אינה חיה.

והשתא זה שאמר פי על כל מוצא פי ה' שברא באדם שהם חמש מוצאות, אם אינו פוגם אותם יחיה האדם דאינה נעשית סירכא כפי שתטרף ואינה חיה, ואדרבא על ידי החמש מוצאות פתקונם יחיה האדם.

ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם לא תחסר כל בה (ח ט)

פני דוד

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א
אכילת לחם לבדו בלא לפתן
שמעתי בקטנותי משם חכמי קשטיליא דבר פשוט, כי הנה העני מרוד אוכל לחם לבדו כי אין לו לפתן, ולמלאות נפשו כי ירעב אוכל לחמו. אמנם בארץ ישראל יהיה שפע רב בכל, ועוד זאת יתרה כי הלחם יהיה כל כך מטעם מאד שאין צריך לפתן. וזה שאמר ארץ אשר לא במסכנת תאכל בה לחם, רצה לומר לבדו, ואינו מעניות דחרי לא תחסר כל בה, אבל יהיה הלחם מטעם מאד ותאכלו לחם לבד.

זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלהיך במדבר למן היום אשר יצאת מארץ מצרים עד באכם עד המקום הזה ממרים הייתם עם ה' (ט ז)

אזור אליהו

רבי אליהו הורוויטסקי זצ"ל

עברה קלה מביאה לידי עברה חמורה

ונראה פרושו, דהנה ידוע שאין היצר הרע יכול לבוא לאדם לפתות אותו תכף לעברה חמורה, אלא אם כן עושה מקדם עברה קלה, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל על פסוק 'השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלקים אחרים', ואמרו חכמינו ז"ל (שבת קה:) כי כן דרכו של היצר הרע, היום אומר לו עשה כך, ולמחר אומר לו שיעבד עבודה זרה.

שלא לשם שמים. יש שעושים מאהבה, ויש מיראה. יש שעושים את המצוות בקלות, ואינם עמלים ומתגמלים בהם, ויש שעושים זאת אחר עמל וגייעה. וכל זה גלוי וידוע לפני ה', והוא נותן לכל אחד את שכרו לפי איכות מעשיו וכפי יגיעתו, וכדברי המשנה באבות (פ"ה מכ"ג) 'לפום צערא אגרא'.

וזהו שפתח הפסוק בלשון רבים וסיים בלשון יחיד, כדי ללמד שאף שנראה שכלם עושים אותו דבר, בכל זאת לגבי מתן השכר, יש חלוקה, וכל אחד מקבל את שכרו לפי מעשיו ויגיעתו. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ואהבד וברכד והרפד וברד פרי בטנד ופרי אדמתד וגו' (ד יג)

שו"ת הרשב"א

רבי שלמה בן אדנות זצ"ל

צבור גדונים על פי מעשיהם ולא על פי המזל

בגמ' מ"ק (כת.) מבאר, שבנים, חיים ומזונות, אינם תלויים בזכות, אלא במזל. וקשה מהמפרש בפסוקים "והיה עקב תשמעו וגו'": וברך פרי בטנד ופרי אדמתד, והינו שהבנים והמזונות תלויים אם ישראל ישמרו את המצוות ותהיה להם זכות.

ויש להקדים את מחלקת רבי חנינא ורבי יוחנן בגמ' שבת (קטו:) 'שלרבי חנינא יש מזל לישראל, ולרבי יוחנן אין מזל לישראל'. ונראה, כי מחלקתם היא רק לגבי יחידים מישראל, אבל צבור, שפחם גדול, אינם גדונים על פי המזל, אלא על פי מעשיהם. נמצא, שהסובר 'יש מזל לישראל' פונתו על היחיד, אף הצבור גדונים על פי מעשיהם. והסובר 'אין מזל לישראל' פונתו בין יחיד ובין צבור.

ומעתה יובן, שלדעת הסובר 'יש מזל לישראל', מה שמבאר בתורה, שהבנים והמזונות תלויים בזכות, מדבר על כלל הצבור, ולא על היחיד. ולדעת הסובר 'אין מזל לישראל', הרי שהתורה דברה גם על היחיד. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (ח ג)

פני חיים

רבי חיים פאלאגי זצ"ל

והיה עקב תשמעו את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם ושמר ה' אלהיך לד את הברית זאת החסד אשר נשבע לאבותיך (ו יב)

שארית יעקב

רבי ישראל יעקב אלגאזי זצ"ל

המזכה את הרבים נוטל שכר אף בעולם הזה

יראה כלפי מה שכתבו המפרשים, דאף על גב דשכר מצוות בהאי עולמא ליכא (קידושין לט:), מפל מקום למזכה את הרבים איכא שכר, דמידי הוא טעמא שמה יתמיץ, כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו (אבות פ"ה מ"ח).

והוא אצלנו טעם הכתוב האמור באברהם בפרשת ויברא (בראשית יח ט) 'ואברהם היו יהיה לגוי גדול וכו' ונברכו בו כל גווי הארץ כי ידעתי אשר יצוה את בניו ושמרו דרך ה', שפרשתי טעם 'היו יהיה' ככפלים, לומר שיש לו בעולם הזה ויש לו בעולם הבא, על דבר 'כי ידעתי אשר יצוה את בניו וכו', וכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו.

וזה טעם הכתוב דפתח בלשון רבים והיה עקב תשמעו את המשפטים כי איש את רעהו יעזרו ויזכה לחברו, ופרט לד הכתוב ושמר ה' אלהיך לד לגדול המזכה שישמר לו ברית האבות, כיון שהוא עושה כמעשיהם של אבות הראשונים המזכים כאמור.

ברפת ה'

רבי מיכאל נעקנין זצ"ל

השכר נתן על פי איכות המעשה וכפי יגיעת האדם

קשה, מהו שהתחיל הפסוק בלשון רבים באמרו "תשמעו", וישמרתם ועשיתם, וסיים בלשון יחיד באמרו "ושמר ה' אלהיך לך", והיה צריך לומר 'לכם'. וכן יש דקדק בפסוק 'ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך ואת מימך' (שמות כג, כה), מהו שפתח בלשון רבים, 'ועבדתם את ה' אלהיכם', וסיים בלשון יחיד, 'וברך את לחמך ואת מימך'.

ונראה, שבא הפסוק ללמד, שאף שכלפי חוץ נראה שכלם עובדים את ה', ושומרים ועושים את מצותיו, אף באמת יש הבדל בין אדם לאדם, שהרי יש שעושים את המצוות מתוך כוונה, ויש שעושים ללא כוונה. יש שעושים לשם שמים, ויש שעושים

קריאת שמע שיש בה רמ"ח תבות כנודע, ולכך רמז זה הענין בפסוק קריאת שמע, ורמז על ידי שידחה רמ"ח איברי הטמאה, תכנס בו אהבת ה' תכפר, וה' יכפר בעד. גם 'ואהבת' ראשי תבות ו'תדחה א'יברי ה'טמאה ב'קריאה ת'מה, רצה לומר בדקדוקיה בלי דלוג אות אחת מקריאת שמע כנודע.

מעלת אמירת מאה ברכות

צדור המד

רבי אברהם סבע זצ"ל

המברך מאה ברכות כמקום כל התורה
כלה

ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך ללכת בכל דרכיו ולאחבה אותו ולעבד את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך (י"ב). ורמז"ל אמרו לתרץ קושיא מה ה' אלהיך, אל תקרי מה אלא מאה, וזה רמז על מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום, כי זה דבר שהוא ביד האדם לברך מאה ברכות בתפלתו ובברכת מזונו, כי אינו דבר גדול להתפלל לשם ולברך על מזונו, וכזו משלים מאה ברכות [וכו'].

ומה שאמרו אל תקרי מה אלא מאה הוא פדמות אסמכתא, לפי שיש בזה הפסוק צ"ט אותיות, ועם האלף שמוסיפין הם מאה אותיות כנגד מאה ברכות, וכל אות נאות כנגד ברכה אחת. **והמשלים** מאה ברכות בכל יום חשוב עליו כאלו מקיים ליראה את ה' וללכת בכל דרכיו ולאחבה אותו ולעבד את ה' ולשמר מצוותיו, והוא עובד מאהבה ומיראה ועובד את השם והולך בדרכיו ושומר מצוותיו, בענין שפנה מקום כל התורה כלה, ולפי שזה אינו טרח גדול לאדם בהשלמת מאה ברכות אמר 'מה ה' אלהיך שאל מעמך'.

ספר החיים

רבי חיים ב"ר בצלאל זצ"ל

מעלת אמירת מאה ברכות רק כשאומרם
בכונה

ואפלו אם יברך האדם בכל יום מאה ברכות ולא יכוון בהם אינם נחשבים למאומה, וזהו פננת רבותינו ז"ל שדרשו על אל תקרי מה ה' אלהיך שאל מעמך, אל תקרי מה אלא מאה, אלו מאה ברכות שהאדם חייב לברך בכל יום, והאלף חסרה ממלת 'מה', להגיד שאם אינו מכוון בברכותיו אל ה'אחד' ברוך הוא מה הן, שאינם למאומה.

ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך (י"ב)

דברי תורה

רבי שלמה קורח זצ"ל

כל אחד מישראל יכול להיות צדיק
כמשה

הגמ' בברכות (לג.), הקשטה על הנאמר "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה", וכי יראת שמים זה דבר קטן, והרי אמר רבי חנינא בשם רשב"י, 'אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר "יראת ה' היא אוצרו" (ישעיה ג, י). ותרגמה, שלגבי משה זהו דבר קטן.

וקשה, והרי דברים אלו מובנים לכל ישראל, ואיך יתכן לתאר דבר כ'קטן' פאשר רק לגבי משה הוא נחשב 'קטן', ולכלם הוא דבר גדול וקשה, והרי מבאר בגמ' ע"ז (ג.) 'שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו'.

ונראה לכאר על פי דברי הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ה ח"ב), 'אל יעבר במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי אמות העולם ורב גלמי בני ישראל, שהקב"ה גוזר על האדם מתחלת ברכתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן, אלא כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבנו או רשע כירבעם'. ואף שנאמר "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה" (דברים לד, י), הינו בנבואה לא קם כמותו, אבל יכול לקום 'צדיק' כמותו.

ומעתה יובן, שפננת הפסוק לצוות כל אחד מישראל שיהיה צדיק כמשה, שזה דבר אפשרי, וממילא תהיה יראת ה' בשבילו 'דבר קטן', ואז אפשר לומר עליו 'מה ה' אלהיך שאל מעמך כי אם ליראה'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' (יא ג')

ויאמר שאול

רבי שאול נחמיאש זצ"ל

הסרת טמאת האברים על ידי קריאת
שמע

'לאהבה' ראשי תבות ל'כתת איברי ה'טמאה ב'קריאת ה'שמע. או הרמז, רמז למה שכתב הרב משה אלשיך ז"ל בשם האר"י ז"ל, שאף על פי שלומד האדם בלילה, אינו דוחה רמ"ח איברי הטמאה השורים בגוף בלילה כשישן, עד שיקרא

ולכך אמר משה לישראל זכר אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר, דהיינו עברה גדולה של עשיית העגל, וזאת בא מכח העברות קטנים אשר עשייתם מקדם אשר יצאתם מארץ מצרים עד באכם למקום הזה ממרים הייתם עם ה', הפונה בנגלה הייתם עם ה', ובנסתר הייתם 'ממרים את ה', ומכח זה באתם לעברה חמורה וגדולה וק"ל.

ובזה נתחשב מה שצוה הקב"ה לזכר מעשה העגל הלא הקב"ה מחל לנו הפל, אבל לדברינו נחא שצוה לנו לזכר העברות קטנות שהיה לנו מקדם, ששל ידם באנו לעברה גדולה כזו.

ואפו וארד מן ההר וההר בער באש ושני לוחות הברית על שתי ידי. ונראה והנה חטאתם וגו' ואתפש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם (ט טו-יז)

בפני אביב

רבי אברהם ביק זצ"ל

פריחת עשרת הדברות משתי הלוחות
לאחר החטא

רמז למה שאיתא בתנחומא תשא (ס" כו) שפשראה העגל פרח הכתב והכבדו עליו, כי מקדם על ידי חיות האותיות נשאו את עצמם, וכן כתב בעל הטורים 'ואשליכם' חסר יו"ד שפרחו עשרת הדברות. **ולזה** בירידתו קראם 'לוחות הברית', ונראה והנה חטאתם ואתפש בשני הלוחות, שראיתי את עצמי תופש לוחות בלי ברית, ובה מלישב איך תפושם והלא היו על ידיו, ובאור החיים כתב שהיו גבוהים מעל שתי ידיו, ואחר כך בפרח האותיות הצרף לתפושם, יצן שם. וגם בפרשת תשא כתיב (לב טו) 'וירד משה ושני לוחות העדת בידו וגו', וירא את העגל וישלף מידו את הלוחות, ולא הזכר 'עדות' שהיא התורה.

ערוגות הבשמים

רבי משה גרינוולד זצ"ל

שבירת הלוחות מפאת פריחת האותיות

עין אור החיים כשלא חטאו ישראל היו הלוחות גבוהות על יד משה ולא היתה ידו משגת לקחת אותם, וכדכתיב 'ושני הלוחות על שתי ידי' ולא אמר בשתי ידי, ואחר שפרחו האותיות הוסר כח קדשתם והצרף לתפושם בידו. וזה המושך הכתוב ואתפש בשני הלוחות כשהרגשתי שהצרכתי לתפושם הרגשתי שסר קדשתם, על זה ואשליכם מעל שתי ידי.

אלא 'מאָה' בתוספת א' בתבנית 'מה'.
והנה לכאורה יש בזה קצת מקום לבוא לידי חשש ברכה לבטלה, דעל ידי שמזכיר ה' בכל עת ורגע כשרוצה לברך על איזה הנאה, אינו נזהר כל כך ולא ירא מהזכרת ה', באשר ראוי לרעד ולפחד לשא שמו הקדוש יתברך שמו על שפתינו, ואלו היה מזכירו רק לזמנים לא בכל עת שירצה, היה יותר מתפחד ומרעיד כשנושא על שפתינו.

על בן הזיהרה תורה הקדושה בצווי דיברך מאה ברכות באמרו מה ה' שאל מעמד, דקאי כפי דרשת חכמינו ז"ל על חייב מאה ברכות בכל יום, על זה מסים כי אם ליראה, אכל תהא זהיר בזה על דרך הנוגע ליראה את השם הנכבד והנורא, אשר מזה למדו חז"ל בתמונה (ד:) גדל וחמר אסור הזכרת שם שמים לבטלה חס ושלום, על בן הזיהרה התורה מיד בעת צווי חייב ברכה להזהר במורה השם.

ופרשו כך שאם תהפך קללה ותעשה הלל ק', רוצה לומר שיברך ק' ברכות, אז יהיה הקללה גם כן ברכה.

וזהו [פרוש] הפסוק (שם כג ו) 'ויהפך ה' אלהיך לך את הקללה לברכה', הינו שיברך הלל ק' בכל יום, ויהיה מהפך קללה לברכה כנ"ל. וזהו פונת הפסוק בתהלים (קט י) 'ויאָהב קללה ותבואה', רוצה לומר שהרשע אוהב את הקללה, ואם תאמר מי פתי שיאהב קללה, ומתרגן הפסוק 'ולא חפץ בברכה' שלא ברך בכל יום מאה ברכות כנ"ל. (יום יא)

חתן סופר

רבי שמואל ארנפלד זצ"ל

אמירת מאה ברכות מתוך יראה ומורא

מה ה' אלקיך שאל מעמד כי אם ליראה. הנה רש"י ז"ל פרש דמאה ברכות בכל יום דרשו מרישא, דאל תקרא 'מה'

ומגיד גם כן שאף אם יברך גבר מאה ברכות, מה הן חשובות לפי גדלות רוממות האל יתברך, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות לג:) וכי סימנת שבחיה דמריה. (ספר סליחה ומחילה פ"ח)

דרך משה

רבי משה בהנא זצ"ל

מהפך קללה לברכה

איתא בגמרא (מנחות מג:) 'ועתה ישראל מה ה' אלהיך שאל מעמד כי אם ליראה', אל תקרא מה אלא מאה, שחייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות, וכשמברך על איזה פרי או שום ברכה מחייב לברך בקול רם כדי שחברו יענה אמן כנ"ל. **ואם** יעשה כך, אזי אם חס וחלילה נגזר עליו קללה, אזי מהפך הקללה לברכה, שאיתא בכתבי האר"י ז"ל 'ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה' (דברים יא כו), והקשה הלא אין קללה למעלה,

מעשי צדיקים

הלחם לבדו, אלא על כל מוצא פי ה' שמעטף בלחם, הינו כח הרוחני הטמון בו.

ובנדאי כח הרוחני שבמאכל אינם שוה לכל אדם, אלא כמסת נטיתו אל הרוחניות כך הוא זוכה לרוחניות המאכל, ויתכן ששנים יאכלו מכפר אחד, ובפרוסה של אחד יש כח רוחני יותר מחברו, שאיננו נוטה כל כך אחר הרוחניות.

גם יוסף הצדיק לא טעם חלילה שום תבשיל מלבד לחם נקי, וכתב אחר כך 'ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה', הוא אכל את הניצוצות הרוחניים שבמאכל, והיה בלחם שלו טעם משבח כמו כל מיני מעדנים שבעולם, כי שלחו משמים טעם לשבח בלחם ומחמת כך היה נראה יפה תאר ויפה מראה, כך היה אצל היהודי הקדוש, שנשלח לו משמים בכל מה שהיה אוכל טעם של מיני מעדנים שבעולם. (זכותא דאברהם, טם משמאל)

ורם לבנה ושכחת את ה' אלקיך המוציאך מארץ מצרים מבית עבדים (ח יד)

פעם אחת התאספו אצל הרה"ק הישימח ישראל זיע"א צבור גדול, והישמח ישראל הורה לכל הנמצאים שיתלוצצו אליו בלכתו למקום מסים, עד שהגיעו למקום

כשישמע זאת לקח דבר מאכל שהיה על השלחן לצדו ואמר, 'זה חליפתי זה כפרתי, זה הגוי ילך למיתה ואני אלך לחיים טובים ארוכים ולשלום', וכך הוי, אותו גוי מת, והוא נשאר חי מספר שנים אחריו כן. (וידרשת וחקרת ח"ו סימן עז)

פי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (ח ג)

ספר הרה"ק החזושי הרי"ם זיע"א כי בעת שהיה הרה"ק היהודי הקדוש זיע"א זקוק לאכל, הוא היה אוכל כל מה שבא לידי ולא היה מבחין כלל במה שהוא מכניס לתוך פיו.

מעשה והזדמנו לביתו של הרה"ק המגיד ממעוזיטש זיע"א אורחים קדושים, בני הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זיע"א, אף ברב עניונו, הוא לא מצא בביתו לכבדם אלא בשיורי הקפה שלו, אחר שיצאו התבטאו האורחים כי מעולם לא הרגישו טעם משבח מכל מיני מעדנים שבעולם, כמו בשיירי קפה זה.

כתב הרה"ק השם משמאל זיע"א לבאר מעשים אלו, על פי מה שכתב האר"י ז"ל בפסוק 'כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם', הינו לא על גשמיות

והסיר ה' ממך כל חלי וכל מדוי מצרים הרעים אשר ידעת לא ישימם כך ונתנם בכל טנאיך (ו טו)

מעשה בנכרי אחד שהיה יושב ועצב, אמר לו חברו למה פניך זועפים, אמר לו שראה בחלום שהיה רוכב על סוס אדם, והסוס אצל בהמה טמאה, אמר לו חברו כי פתרון החלום הוא שהוא ימות במהרה, וירכיבוהו במטה.

אחר אמר הפותר שאם הוא יתן לו לשתות, הוא יקנה את חלמו ממנו, הוא נתן לו כבקשתו ואמר, על מנת פן אתן לך, שיהא חלומי מכור לך, והוא קבל עליו, ומת פותר החלום ביום למחרת. **אחד** היה חולה ונטה למות, והיה אחד מתלוצץ ואמר לו, אני מסכים לרכוש את החלי שלך אם תתן לי כך וכך, אמר לו החולה אתן לך, מיד עמד החולה מחליו, וזה המתלוצץ חלה ומת. (ספר חסידים אות תמה)

שמעתי על דודי רבי יהודה רבינוביץ זצ"ל, שהיה בבית החולים במצב קשה, ושמע את שכונו גונח מצער, הוא בקש מבנו היושב סמוך למטתו שילך לראות מה אפשר לעזר לאותו חולה, והוא השיב שהלה גוי זקן.

והשלמים, ולמוד התורה של צדיקים וחכמים כמו רבי שלמה בלור רבי וועלוול צ'צ'ק ורבי שניאור פרידמן, הם הגנרלים שהכריעו את המלחמה.

פשוט הדבר שאצל עם ישראל שעומדים למעלה מן המזל, החזית שלנו אינה בים ביבשה או באויר, החזית האמתית היא בבית המדרש, אצל ידיו של משה, שם בעזרת המלחמה הרוחנית שמשיבים הצדיקים והחסידים בתפלות ובלימוד התורה, מנצחים.

זו מלחמה בין כחות הרע לכחות הטוב, כח התורה נגד המשטינים והמקטרגים, בין תשובה ומעשים טובים למדת הדין, אם מנצחים בחזית הזו, ממילא יפלו כל האויבים והקמים עלינו ותבוא ישועה לעם ישראל, ואם חלילה הפסדנו בקרב הרוחני, אין סכוי לקרב הגשמי ולא חשוב כמה כח יצבור.

שאל אחד השומעים, אם החזית אצל הצדיקים והם נצחו במלחמה, מדוע נפלו קרבנות כה רבים, איך נהרגו בחזית התחתונה כל כך הרבה חילים, והרב מבריסק השיב במעשה שהתרחש אצל סבו **הבית הלוי** זצ"ל.

אחר ששדך הבית הלוי את בנו עם אחד משועי העירה והבחור קבל נדוניה עצומה, זחה דעתו של החתן על כי שויו הערך בסכום כה גדול, הרגיש בזה אביו ואמר לו, "דע לך כי את הנדוניה הגדולה לא קבלת בזכותך ובשל שויו, אלא אף ורק משום שבני אתה".

הבן שחריו היה השיב על אתר, "אם כך והנדוניה הזו בשל כבוד בית אבא, מן הראוי היה למחתן להביא סכום גדול הרבה יותר, ולפי שלא הביא סכום גדול יותר, מכרח שהסכום הזה נתן עבורי".

נענה הבית הלוי, "אכן לכבודי היה ראוי שהנדוניה תהא כפולה ומכפלת, אבל מה נעשה שאתה נמצא באמצע, וגורם להפחתת הסכום", סים הרב מבריסק ואמר, "אכן החזית האמתית היא בשמים ורק שם נחרצים גורלות ונקבעים התוצאות, עם כל זאת נהרגו בחזית למטה חילים, כי החילים והלוחמים הגשמיים שאינם כה משלמים, נמצאים בתורן". (עבד נאמן)

המוליך במדבר הגדל והנורא נחש שרף ועקרב (ח טו)

באתה הפעמים שעמד רבי אליהו הנהן מאימור זצ"ל בעל השבט מוסר להתפלל, הוא תר בכיסיו אחר אבנטו כדי לחגור לפני התפלה, ומשלא מצא, פנה כה וכה וראה על הרצפה חבל שחר, מיד גחן והגביה את החבל, וכרכו סביב מתניו.

משסים תפלתו ובא להסיר את האזור ממתניו, השתומם לראות את החבל מנתר ובורח לארץ, רק אז התברר כי לא היתה חגורתו אלא נחש ארסי ארוך, לזכר הנס קרא רבי אליהו את שם ספרו **אזור אליהו**.

כשהיה הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א מספר מעשה זה, היה מפטיר ואומר שהנס שהנחש לא הכיש את רבי אליהו אינו מפליאו, שהרי אין בעל חי יכול להזיק לאדם שלא פגם מימיו בצלם האלקים שבו.

גם העובדא שהנחש לא ברח באמצע התפלה אינו מפליאו, כי הוא התירא לבלבל את תפלת הצדיק, מה שמפליאו בספור הוא רק גדלותו של רבי אליהו, שמרב דבקותו בה' כבר בעמדו לפני התפלה, לא הבחין שהחבל שהוא מרים הנו נחש. (מעלות אליהו)

ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה (ה יז)

לאחר שהסתיימה המלחמה בשנת תש"ח עם תבוסתם של הקמים עלינו,

חדרה התחושה המסכנת מאד בקרב רבים וטובים ליחס את הנצחון ליכולותיו של צבא המדינה, כאלו הוא זה שהביס בכחו הדל את כל צבאות האויבים שהקיפו את ארץ הקדש.

באותה עת פגש הרב מבריסק רבי יצחק זאב סולובייצ'יק זצ"ל, בחבורה של יהודים ששוחחה בהתלהבות אודות הנצחונות המפלאים והנסים המפלאים, והרגיש בהם כי הם מעריכים את הצבא ולוחמיו שפפרו והכריזו בטפשות כי 'כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה'.

פנה אליהם הרב מבריסק ואמר, הכי סבורים הנכם שהרובים והתותחים, הטנקים והמטוסים הם אלו שהביאו את ההצלה, לא מיניה ולא מקצתיה, לא הם נצחו אלא קריאת התהלים התפלות והתחנונות של אלפי היהודים היראים

בו מתאספים הנכריים שעובדים כמנקים ברחובות, והישמח ישראל נעמד להקשיב לדבריהם.

תוך כדי עמידתם שמעו את אחד המנקים מתפאר באזני חברו, כי המטאטא שלו מעלה יותר מכל המטאטאים אחרים, ועל כן עלה בכחו לנקות את הרחוב המטל עליו באפן יותר טוב מכלם.

אחר אמר הישמח ישראל לחסידיו, תראו שאפלו בעינו זה שאין הבנה וערך מה מעלה יש בו, יכול האדם להתנאות, ולהורות על הכלל כלו יצא, כי לרב מתנאה אדם באיזה ענין, הגם שלפי האמת אין כל ערך בדבר שהוא מתנאה בו. (אמונת עתיד)

ורם לבבך ושכחת את ה' אלקיך (ח יד)

בתקופה בה כהן רבי יואל סירקיש זצ"ל בעל **הבית חדש** נרבה של קראקא, התגורר בעיר בעל **המגלה עמקות** זצ"ל, יום אחד חלף הב"ח ברחוב, וראה שני אנשים הולכים ברחוב ופניהם מאירות כשמש בצהריים, בעקבותיהם רצו עוד ארבעה אנשים, האחד מבגר ושלושה צעירים יותר ופניהם שחורות כזפת, אבל הם לא הצליחו להשיגם.

אחר שהאנשים בעלי הפנים הזהרות נעלמו מהעין, נגש הב"ח לאנשים שחרי המראה ונתן להם שלום, ושאל לזהותם, אבל הם סרבו לענות, חזר הב"ח ואמר, "אני כאן המרא דאתרא, ואם אני שואל עליכם לענות לי".

התנצו הארבעה ואמרו, "הרב צודק ועלינו לענות, אנחנו גיחזי ושלשת בניו, "ומי היו האנשים שרצתם אחריהם", שאל הב"ח, "הם אליהו הנביא ואלישע, אחד מהענשים שלנו הוא שאנחנו תמיד רצים אחר אלישע, אבל איננו מסגלים להשיג אותו", "לאן הלכו עתה", הוסיף הב"ח לשאל, "הם הלכו לבעל המגלה עמקות".

הלך הב"ח למגלה עמקות ואמר לו, "יודע אני כי אליהו נמצא אצלך, תשאל אותו למה איננו בא אלי", ואלהיו הנביא ענה, "לרב של עיר מכרח שתהיה שמינית שבשמינית של גאון, שאם לא כן בעלי הבתים ירמסו אותו תחת רגליהם, אבל מכל מקום אני, אינני יכול לבוא אליו". (שאל אביך ויגדל)

האיט ספר כי לפני שנים רבות בימי בחרותו, הוא נסע עם אביו ועוד שש אחים אל רבי משלם פייש מטאהש ונכנס אל הקדש פנימה, ואביו מסר לרבי קוויטל עם שמות בני משפחתו.

בשהגיע הרבי לשמו שהיה כתוב בקוויטל, הוא שאל מי זה ואביו הראה עליו, הרבי הסתכל עליו רגעים אחדים ובקש מאביו שיצא מהחדר עם כל בניו וישאיר רק אותו, כי הוא רוצה לדבר עמו ביחידות.

מיד יצא אביו עם כל האחים מהחדר והוא נשאר לבד עם הרבי, ואז הרבי הביט בו ושאל, "אמר לי את האמת, האם אתה מניח תפלין בכל יום", והוא פרץ בבכי ואמר, "מה אמר ומה אדבר, ממש לא".

שאל הרבי מדוע, והוא השיב שבעוונותיו התחבר עם חברים שאינם רצויים, והם השפיעו עליו שאין צורך להניח תפלין בכל יום, אמר לו הרבי "השם שלך חשוב ואינו מאיר, והשכינה הקדושה מצטערת מכך מאד מאד".

"נחרתי" לנפשי ואמרתי, "מה אעשה", והרבי שאל, "אני יכול לעשות עמך עסק", משהבנתי את הסקמתי הוא אמר, "אם תבטיח לי שמעתה לא תחסיר שום יום מלהניח תפלין, הנני מבטיחך שמעתה לא יחסר לך לעולם מאומה".

כבר בחדר הרבי קבלתי על עצמי מעתה להניח תפלין בכל יום, ומאז עמדתי בהבטחתי ובהבטחת הרבי לא חסרתי דבר ולא נפל מדבריו כלום, זכיתי למצא זוג הגון ביותר ולהקים בית נאמן לה' ולתורתו, זכיתי לעשירות מפלגת, בנים טובים ולכל טוב, אני עוזר לאחים שלי וגם לאחרים, ומעולם לא חסרתי מאומה.

לאחרונה באמצע החורף נולד לי בן בערב שבת, הייתי טרוד כל היום בבית החולים מחמת הלדה ושאר הסדורים בעקבותיה, ושכחתי להניח תפלין באותו היום, בליל שבת נגלה אלי הרבי בחלום הלילה כשפניו מלאות רגז, והראה לי באצבעו כמתרה בי ומוכיח אותי על שלא הנחתי היום תפלין.

הנני מתירא מכך מאד, על פן אני מבקש מאת הרבי שבשובו לביתו ילך בבקשה אל בית החיים אל ציון אביו הקדוש, יבקש מחילה בשמי על הדבר, וכן שאני מקבל על עצמי להתחזק בקבלה זו ביתר שאת וביתר עז, ושיבקש מאת הרבי שיעמד לימיני איתן ושלא יחסר לי שום דבר. (נועם שיח סאנטוב)

פעם טילתי עם הרה"ק רבי אהרן ראטה זיע"א על פני השדה, ומבלי משים לב קרעתי עלה מאילן קטן, רבי אהרן הבחין במעשי והזדעזע כשהוא אומר לי, מה עשית, ענית ואמרתי "לא עשיתי מאומה, רק חתכתי עלה מהעץ".

אמר לי הרבי, "זה אצלך כלום, אתה צריך לדעת שבכל עלה בארץ ישראל שוכנת נשמה, וכשחותכים אותו לפני הזמן, עוקרים נשמה מהשרש, ולא נשמה פשוטה, מפני שבארץ ישראל לא מגלגלות נשמות פשוטות, מעתה תזהר מלעשות כזאת". (הרבי הקדוש)

לאהבה את ה' אלוקים ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם (יא יג)

ספר רבי פנחס אב"ד דובענקא, כי הוא שמע מפי איש נאמן כי בעת שהרה"ק רבי שלום יוסף זיע"א בנו הגדול של הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א התפלל בהיכל קדשו, עמד אותו אדם בפרוודור הבית סמוך לחדר, אף לא שמע קול ותנועה מלבד קול צעדת רגליו שהלך אנה ואנה, במשך מספר שעות.

אחר תפלתו נכנס המשמש והוציא מהחדר כתנת לחה שהיתה 'טופח על מנת להטפח', ותלה אותה בחוץ להתביש, בעוד האיש עומד משתאה על הדבר, אמר לו המשמש כי זה מעשה בכל יום, אחר התפלה הוא מחליף לו את הכתנת מלחה ליבשה.

אותו חסיד רגיל היה לפני רבי אריה לייבוש אב"ד טאמשוב זצ"ל חתנו של הרה"ק האור לשמים זיע"א, והוא ספר לו את אשר ראו עיניו, אמר לו הרב מטאמשוב, שהענין הוא בבחינת הנזכר בקדשת כתר של ראש השנה, 'זעות בלי לאות מחיל כסא', שחיות הקדש מזיעות שלא מחמת עמל ויגיעה, כי אם מפחד כסא הכבוד. (רשפי מודש - רוזין)

ושמרתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על ידכם והיו לטוטפת בין עיניכם (יא יח)

זמן מה לאחר הסתלקות הרה"ק רבי משלם פייש מטאהש זיע"א, שהיה בנו ממלא מקומו בקרית יואל, יום אחד נכנס אליו אדם ופרץ בבכי נורא, ובקש מאת הרבי שיעזר לו ויעשה עמו טובה גדולה.

בעת ההוא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשירתו ולבנה בשמו עד היום הזה (י ח)

לחצר הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א הגיע יהודי לא מפר, נכנס הישר להיכל הקדש ללא שאלת רשות והניח על השלחן לפני הרבי מנחה בסך חצי רובל בלבד, ואחר הושיט ידו לקבל ברכת פרדה כשהוא חפץ לנסע מיד בחזרה לביתו.

הרבי אמר לו שהוא חפץ שישבת בחצרו, והאיש הסכים להשאיר במקום לשבת הקרובה, כאשר יצא מהחדר סבבוהו אנשי החצר אשר ראו ותמיהו על גדל הקרבה לה זכה מאת הרבי, ויען האיש 'אל תטעו בי שאני איש גדול, אדם פשוט אנכי'.

מעשה שהיה כף היה, אני ואחי התקשרנו בתקיעת כף שמי מאתנו שישתלק ראשון מן העולם, יודיע לאחיו מה שנעשה עמו בעלמא דקשוט, לפני עשרים שנה הסתלק אחי מן העולם, ועד עתה לא הודיעני כלום מהנעשה עמו.

רק לפני ימים מועטים התגלה אלי בחלום, ואמר שעד עתה לא נתנה לו רשות לבוא ולגלות מאומה, ורק עתה נתנו לו רשות שילך ויקים את אשר התחייב בתקיעת כף.

הוא ספר שביום פטירתו הסתלק מן העולם הרה"ק רבי שלום שכנא מפראג'יט זיע"א, ויצא כרוז למעלה "פנו מקום" וכל הצדיקים יצאו לקראתו, אחר נשמע כרוז "מי שנפטר ביום זה, יהיה פטור מחבובת הקבר".

אחר נשמע כרוז נוסף, "מי שראה פניו בעולם הזה יהיה פטור מדינה של גיהנום", ושוב נשמע הכרוז שאמר, "מי שנתן לו ממון בעולם הזה, יהיה פטור מכל הדינים". המשיך אותו יהודי וספר, "כאשר שמעתי את הדברים התחלתי לבכות, 'הוי אחי תן לי עצה מה לעשות עתה, אחר שרבי שלום כבר אינו בעלמא הדין, ובמה אצפה גם אני'".

אמר לי אחי הנפטר, בנו הרבי מרוז'ין צדיק כמותו, אם תסע אליו ותתן לו חצי רובל, יוכל להיות לך טובה כאלו נתת לאביו רבי שלום, על פן באתי אל הרבי והנחתי לפניו חצי רובל". אחרי כן אמר הרבי לבאי ביתו, "מאחר והיתה לאיש כונה אמתית בנתינתו, קבלתי אותו בכבוד". (בית ישראל)

כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא בארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשמיית ברנלה כגן העדן (יא י)

פרשת עקב

יראת שמים

לרכוש לעצמו ארוחת בוקר ועוד מילי דמיזן לשעות הארוכות של היום.

לאחר שרכש לעצמו כיכר לחם קטנה ופרפרת הבאה עם הפת, חשב הבחור כי טוב עבורו יהיה לרכוש אבטיח צונן ממנו יוכל לאכול ולהשקיט את החום של תקופת תמוז. התקדם הבחור במהירות בין שבילי השוק עד שהגיע לדוכן שכל כולו היה אבטיחים שהוערמו זה על זה.

האבטיחים היו נראים לו מעולים, הבחור הצביע על אחד מהם ושאל בעדינות ובשפל קול: מה מחירו של אבטיח זה? המוכרת בדוכן האבטיחים הייתה בת ישראל כשרה ומצויינת בשם "רייזל", בתו של רבי יהודה לייביש הלוי קרויס, ואביה מצא עבורה פרנסה נאה של מכירת אבטיחים. פועליו של רבי יהודה לייביש קרויס היו ממלאים את הדוכן באבטיחים משובחים אותם הביאו ממשפחה ליד אוהעל, ורייזל הייתה מופקדת על מכירתם.

רבים מתושבי אוהעל הפכו ללקוחות קבועים בדוכן האבטיחים שתמיד היו אדומים ומתוקים מאוד. על כפות המאזניים היו נשקלים האבטיחים, ורייזל הודיעה את המחיר.

הבחור הצעיר הורתע לשמע תשובתה של המוכרת. המחיר היה נשמע לו גבוה מדי והוא נטה לוותר על הקנייה. הוא לא ידע אם הוא יוותר לגמרי על האבטיח שביקש לקנות, או שמא יפנה לחפש דוכן אבטיחים אחר. עודו פוסע אחורנית והוא שומע את קולה של המוכרת אומרת לו בלשון מליצה: "צדיק זה בא לבית מלאנע ויפטור בלי מלאנע"

כדי להבין את המליצה הנפלאה עליו לדעת שבשפת האידיש נקרא אבטיח "מעלאנע". כך גם אנו יודעים את לשון רש"י על הפסוק (בראשית כח יז) 'מָה נִזְכָּר הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אֱלֹקִים וְזֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם, וכתב רש"י שאמר הקב"ה: 'צדיק זה בא לבית מלאנע ויפטור בלי מלאנע'. כלשון נופל על לשון, אמרה הנערה המוכרת לבחור שראתה עליו כי הוא 'צדיק', על בואו לבית מעלאנע, דוכן האבטיחים, וכיצד הוא ייפטור ויילך בלי 'מעלאנע'!?

הבחור המופתע לשמע המליצה המיוחדת, לא עצר בעצמו ונשא עינים משתוממות אל המוכרת. הייתה זו שניה חטופה שבסיומה השפיל מיד את עיניו ופתח בריצה אל האכסניה. עם כניסתו לחדרו באכסניה נפל הבחור על הרצפה ושכב שם בפישוט ידיים ורגליים כשהוא מילל בבכי איום ונורא.

מנדל כבר בחור סמוך לגיל עשרים שנה, ועלה בדעתו שמא נכון הדבר וראוי שייסע לבקר את הוריו ולהיות עימם. מלבד קיום מצות כיבוד אב ואם, חשב הבחור לעצמו, יהיה ביכולתי גם לקבל תורה ודעת מאבי הגדול.

פנה הבחור להתייעץ ולבקש את דעת תורתו של רבו הנערץ, מרן החתם סופר. לאחר ששטח בפניו את רצונו, הסכים החתם סופר לדברים ונתן לו את ברכת הדרך לחיים טובים ולשלום. עודו לוחץ את ידו בחמימות רבה, פנה החתם סופר ואמר לתלמידו הנרגש: בני יקירי, עומד אתה לנסוע זה עתה לביתך. בהכרתי את הדרך מפרשבורג לשם יודע אני כי בוודאי יצא לך לעבור לא הרחק מהעיר 'אוהעל'. כיוון שכך אתן לך עצה טובה ואומר לך שלדעתי ראוי וכדאי לך לסטות מעט ממסלולך ולהיכנס שם אל תוך העיר כדי שיעלה בידך להכיר את הרב של העיר, כי הוא מיוחד בגדלות תורתו ויראת שמים.

כוונתו של מרן החתם סופר הייתה על הגה"ק רבי משה טייטלבוים זי"ע, מחבר הספר 'ישמח משה', אשר על הקשר המיוחד וההערכה הרבה שרחש אליו החתם סופר ניתן ללמוד מפתחת המכתב אותו הריץ אליו (שו"ת 'חתם סופר' ח"א אורח סי' קצז): "צדיק כתמר יפרח כשושנה, בעוד כפתו רעננה, תחל שנה בברכת קדם מעונה, ולא תשכון עליו עננה, ה"ה הרב הגאון המפורסם כערוגת הבושם גן הדסים נ"י ע"ה פ"ה כקש"ת מה"ו משה תמר נ"י אב"ד ור"מ דק"ק אוהעלך יעקב משכנותך ישראל".

עתה משתלמידו נסע לביתו, ביקשו החתם סופר שיפנה לאוהעל, כדי להכיר את הישמח משה, מגדולי מאורי הדור, כדי לקנות ממנו קנייני תורה וחסידות. כמובן שהבחור הצעיר עשה כדבר איש האלוקים, והתקין את דרכו לביתו באופן שהוא יהיה באוהעל. יתירה מזאת, הבחור הבין כי אין כוונת רבו לשהות חטופה של כמה שעות גרידא, בה רק יראה את זיו פני קדשו. המתבקש ממנו הוא להיות בעיר אוהעל לפחות כמה ימים, כדי שאכן יעלה בידו להתקרב ולהסתופף בצל קדשו של הישמח משה.

עם בואו לאוהעל פנה הבחור לאכסניה מקומית, קטנה וצנועה, שנוהלה בידי איש חסיד מקומי, ושכר לעצמו מקום לכמה ימים. האכסניה לא הציעה יותר מאשר מיטה מוצעת, והבחור נאלץ לדאוג למזונותיו בעצמו. בארנק הבד של הבחור היו מספר מטבעות מוכנות לצרכי הדרך, ועתה ביקש הבחור

היה זה בשעת בוקר מוקדמת של אחד מימי הקיץ, והשוק העירוני של העיר אוהעל בהונגריה היה יחסית ריק. הדוכנים הרבים כבר עמדו על מכונם, עמוסים בסחורה טובה וטרייה, פירות וירקות משובחים שנאספו מהשדות והפרדסים הסמוכים לעיר. המוכרים עשו את הסידורים האחרונים שלהם, ממתנים ללקוחות שעתידיים להגיע במשך היום ולרכוש ממיטב התוצרת.

בשולי השוק נראה בחור חסידי מהלך אשר כל הליכותיו מעידות כי הוא בר אוריין ובר אבהן. פניו האציליות הראו כי זהו בחור משכמו ומעלה, עדין נפש ונעים מידות, תלמיד חכם וירא שמים. הבחור הלך בזריזות כשעיניו מושפלות ארצה, ובידו החזיק גמרא בה ביקש ללמוד בשעות הקרובות.

שמא תשאלו: מה לבחור כזה בשוק העירוני? התשובה היא פשוטה: מבקש היה לרכוש לעצמו דבר מאכל להשקיט את רעבונו. ידע הבחור כי בשעה זו, לאחר תפילת שחרית כוונתיקין, לקוחות השוק טרם הגיעו, המקום עדיין לא הומה וגועש כפי שיהיה בהמשך היום, והרי זו הזדמנות נאותה עבורו למצוא פרי או ירק, טרי ואיכותי, במחיר טוב השווה לכל נפש.

איש באוהעל לא הכיר את הבחור הצנוע, ובאי השוק על אחת כמה וכמה. הבחור לא היה מקומי ואף לא היו לו קרובי משפחה באוהעל. אילו היה אדם ניגש לשאול את הבחור לשמו, היה הבחור עונה בביישנות מרובה כי שמו בישראל מנחם מענדל פנט. אילו היה האיש מוסיף לשאול, היה מתוודע כי הבחור הוא בנו של הגאון הנודע רבי יחזקאל פנט זי"ע, מחבר הספרים הנודעים 'מראה יחזקאל', ורבה של העיר קרלסבורג שבאותם הימים הייתה בירת מדינת טרנסילבניה.

הבחור הצעיר גלה למקום תורה והיה מתלמידי המצויינים של ראש גולת אריאל מרן החתם סופר זי"ע, בשיבתו הגדולה שבפרשבורג. במשך זמן רב שהה הבחור הצעיר בשיבתו של החתם סופר ומילא כרסו בש"ס ובפוסקים, כשרבו הגדול מחבבו עד מאוד ומכוון את דרכו ומכשירו לתפקידו העתידי כרב רבנן וכאדמו"ר נודע בשערים, מייסד החסידות הנודעת 'דעעש'.

היה זה בסביבות שנת תקצ"ח, לאחר זמן רב של לימוד בהתמדה ובחשק רב, ומנחם

עד מאוד בכל מידה נכונה, בעלת יראת שמים ומידות טובות, אלא שאינה נושאת חן בעיניה. הרבנית הייתה נסערת מאוד, כיצד יכולה לתת את ידה ולהסכים לשידוך עם נערה זו בשביל בנה המושלם והמוצלח.

למחרת היום, נכנסו כולם אל הישמח משה. היו שם המראה יחזקאל ואשתו הרבנית יחד עם בנם הבחור מנחם מנדל, והרבנית פרצה בבכי ואמרה: "רבי קדוש, מדוע מגיע לנו עונש כזה? הרי הקב"ה חנן אותנו בבן נפלא, בחור מושלם ומוצלח, ואנו נשדך אותו עם נערה כזאת?"

חוורו פניו של הישמח משה, כי לא היה בפיו מענה על דבריה האמיתיים. אחרי רגע של שתיקה, פנה הישמח משה ואמר למראה יחזקאל: הלא הרבנית נשמעת כצודקת בדבריה, וכדרכה של אם נאמנה מבקשת היא את טובת בנה, ואיך נעשה שידוך שכזה כשדעתה אינה נוחה מזה?!

כאשר שמע הבחור את הדברים האלה יוצאים מפיו של הישמח משה, תיכף הפיל עצמו והשתטח על הארץ בבכיות נוראיות, כשהוא צועק בזה הלשון שוב ושוב: "אבל מה יהיה עם אותה הבטה שהבטתי... אבל מה יהיה עם אותה הבטה שהבטתי..."

כראות הישמח משה את מידת היראת שמים המופלאה של הבחור, שאפילו על הבטה קטנה שכזאת, שכמעט אפשר לומר שהייתה באונס גמור, הוא בוכה במר נפשו, הוא נענה ואמר להמראה יחזקאל ולהרבנית: אם לא תפריעו לשידוך זה לצאת מהכוח אל הפועל, אני מבטיחכם נאמנה שתרוו ממנו רוב נחת דקדושה ותזכו לראות בעיניכם דורות יפים היוצאים משידוך זה.

לשמע דברים מופלאים אלו הסכימו המראה יחזקאל והרבנית לשידוך והוא נגמר בכי טוב. גם ברכת הצדיק עליהם התקיימו, כי צאצאיהם וצאצאי צאצאיהם מלבד היותם זרע ברך ה', מופלגים בתורה ובמעשים טובים, גם היו יפי תואר ויפי מראה עד דורי דורות.

על הפסוק (דברים יב): **וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׂאֵל מֵעַמּוֹךְ כִּי אִם לִירָאָה אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ**, מפרש הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א בספרו 'נועם אלימלך', שמחובתו של האדם ליראה את ה' היא אפילו במקרה של אונס. כמו ההלכה הפסוקה ששואל חייב אפילו באונסין, בשונה משאר השומרים שפטורים מאונסין, כך אומר הכתוב, **שֶׁה' שׂוֹאֵל מֵעַמּוֹךְ**, **פִּירוּשׁ, נַעֲשִׂית שׂוֹאֵל עַל הִירָאָה, כְּמוֹ הַשׂוֹאֵל הַחַיִּיב בְּאוֹנְסִין, כֵּן אַתָּה צָרִיךְ לַהֲשִׁיג חַיִּיב תְּמִיד שֶׁלָּא תֵּאָבֵד מִמֶּךָ הִירָאָה בְּשׁוּם פְּנִים, אִף בְּאוֹנֵס**.

ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל, אך אין לבחור לעשות כלום בלי הסכמת הוריו.

אי לכך, אמר הישמח משה: מן הנכון להודיע להורים במכתב על הדבר הזה, ולבקש אותם שיבואו לאוהעל בהקדם האפשרי, כדי לבוא בדברים עם הכלה והוריה בענין הזה. אם ההורים יסכימו לשידוך, כמובן שהוא יכול להיגמר בכי טוב לשמחת כל הצדדים.

הבחור עשה כהוראת הישמח משה ושלח מכתב ארוך להוריו היושבים בעיר קרלסבורג על הנכבדות אשר מדובר בו באוהעל, כהסכמת וכברכת הישמח משה, וביקש מהם שיאילו להקדים ולבוא לאוהעל כדי להתדבר עם הורי הכלה. עם הגעת המכתב הבהול לביתו של המראה יחזקאל בקרלסבורג, הזדרזו ההורים ויצאו לדרך העולה לאוהעל.

עם בואם לאוהעל, תיכף לאחר שהניחו את החפצים באותה אכסניה בה התאכסן בנם ואשר בעל האכסניה הוא זה שנתן את העצה, עלו אל הקודש פנימה ונכנסו אל הישמח משה כדי לשמוע מפה קדשו את העניין כולו בהירות ובשלמות.

הישמח משה שידע והכיר את האורח הדגול שהיה מחכמי הדור קיבל את המראה יחזקאל ביותר הכבוד וסיפר לו את כל אשר אירע, כשהוא מוסיף ואומר לו, שדעתו מסכמת לדעת בעל האכסניה שאכן נתן כאן עצה טובה מאוד שיש בכוחה להציל את בנם החשוב מצערו הגדול ובכיו הנורא.

שאל המראה יחזקאל את הישמח משה: הלוא הם ממשפחות מיוחסות שבישראל ובנם הוא כליל המעלות ועדין לגאון ולתפארת, וכיצד יעשו הם שידוך לבנם המושלם עם נערה פשוטה שעבודתה בדוכן אבטיחים? הישמח משה לא הסכים לטענה זו ואמר: לפי דעתי, העיקר הוא ייחוס עצמי של הנערה המדוברת, ואם אכן הנערה הגונה, צנועה וחסודה ואף מושלמת במעשיה הרי שבוודאי היא עשרת מונים יותר מנערה מיוחסת שחסרה את המידות הטובות.

הסכים המראה יחזקאל לדבריו הנכוחים של הישמח משה, אלא שאמר שמנהג ישראל הוא שאם החתן הולכת לראות את הנערה המיועדת לכלה לבנם ולדבר אתה על דא ועל הא, לשמוע את השקפתה הרוחנית ולבחון אם אכן רצונה להקים בית נאמן בישראל על אדני התורה והחסידות. אם אכן יתברר שהנערה טובה ומושלמת, הרי שבוודאי לא יעכבו מלסגור את השידוך כבר בשעות הקרובות.

אחרי שעה ארוכה הגיעה הרבנית, אם הבחור, מפגישתה עם הנערה, כשהיא שבורת לב מאוד. אכן התברר לה שהנערה מצוינת

הבכי הנורא עורר את דאגתו של בעל האכסניה והוא חשש לשלומה של הבחור. בכי שכזה, אמר בעל האכסניה לעצמו, יתכן רק אם אירע דבר קשה ביותר, כגון בשורה רעה שהגיעה מרחוק או פגיעה חמורה. מתוך חרדתו לבחור שלא הפסיק לבכות פתח בעל האכסניה את הדלת ושאל את הבחור בבהלה גדולה: אמור נא לי מה אירע ומפני מה אתה בוכה בדמעות שליש?

הבחור שהכיר את בעל האכסניה כיהודי חסידי נכבד לא הסתיר את האמת ואמר: וכי איך לא אבכה, כשעשיתי היום דבר שלא עשיתי מעודי! לא שמרתי על קדושת עיני כראוי. התפעלתי מאוד ולשניה בודדת טעיתי במעשיי. עלי לחזור בתשובה שלימה על העוון הגדול הזה, וראוי לי לבכות על החטא שהזדמן לידי.

איש חכם ונבון היה בעל האכסניה, ובאותו רגע נצנץ לו רעיון מקורי: עצה טובה יש לי עבורכם בו תוכלו לעקור את עוונכם למפרע, ולא זו בלבד שיתברר לכם כי לא חטאתם בכלום, הרי שזדונות ייעשו לכם כזכויות, ויתברר לכם שעשיתם מצוה שמוכרחים הייתם לעשותה.

השתתק הבחור לרגע, משתומם על דברי בעל האכסניה שהמשיך בדבריו ואמר: הלא חז"ל קבעו ואמרו (קידושין מא). שאין לאדם לקדש אשה עד שלא יקדים ויראנה לפני הקידושין. הרי גם אתה הגעת לפרק 'האיש מקדש' וגם נערה זו מחפשת את זיווגה. יודע אני כי היא בחורה מצוינת מבית טוב, ואם תסכימו הרי שייאמר לדבק טוב, מצא אשה מצא טוב, וכך תהא ראייה זו אותה ראייה שציוו עליה חכמים.

עצה זו מצאה חן בעיני הבחור והוא אמר לבעל האכסניה: דבריכם נשמעים לי נכונים, אולם מקודם ארצה להתייעץ עם רב העיר, הישמח משה, ואם הוא יסכים לעצה זו גם אני אסכים עמה.

הלכו בעל האכסניה והבחור יחדיו אל הישמח משה, ובעל האכסניה פתח וסיפר שהוא מצא את הבחור, האורח משיבת פרסבורג, משתטח על הארץ ובוכה במרירות גדולה על שנכשל בהבטה פתאומית, כאשר מעולם לא אירע לו כזאת, ועל זה יעצתי לו לתקן הדבר בכך שייסכים להשתדך איתה, ונמצא שהבטה זו הייתה מותרת לו מדין זה שאין אדם נושא אשה עד שיראנה מקודם.

הבחור עצמו החרה החזיק אחרי דברי בעל האכסניה ואמר: בשל כך באתי הנה, לשמוע עצה הוגנת כדת מה לעשות בדבר הזה, וכאשר יורה הרב, כן אעשה בעזרת ה'. הישמח משה שמע את הדברים וענה להם: ברור שעצת בעל האכסניה היא טובה והגונה,

מולין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא

חזרתא

חזרתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

מעלת המברך ברכת המזון בשמחה

כנ"ל בשם הזוהר, אמנם בברכת המזון אדרבא צריך להראות שמחה יתירה בלבו וכמו שאמרו בזוהר תרומה (ראה ויקהל ריח). על בועז 'ויאכל וישת ויטב אל לבו' דברין על מזוניה בשמחה ובטוב לבב. וע"י מה שאנו מכוונים באכילתנו אנו ממשיכין לה השפע ומזון, וממה שאנו ממשיכין לה היא מחלקת אחר כך ונותנת מזון ואכילה אלינו, ולכן צריך לברך ברכת המזון בעין טובה בשמחה יתירה להראות לפנינו כנדיבים בעין טובה ולא כצרי עין, ואז גם היא נותנת לנו מזונותינו בשמחה ובעין הטובה.

רעותיה בחדוה ולא ישתכח עציב אלא דיברך בחדוה ברזא דא וכו', וכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי יהיין ליה בחדוה ובעינא טבא, ובגין כך לא ישתכח עציב כלל אלא בחדוה. ובזוהר חדש (רות מח): אמרו: ומאן דמברך ברכת המזון חדי לעילא וחדי לתתא, ואצטריך לברך בחדוה וברעותא דלבא בגין למחדי מדת הטוב דכתב (רות ג א) 'ויאכל בועז וישת ויטב לבו'.

ובכתבי האר"י ז"ל (שער המצוות עקב) מבואר: צריך שתדע כי אף על פי שנתבאר לעיל שבתוך הסעודה אם הוא בחול יתעצב אל לבו על החרבן

ואכלת ושתית וברכת את ה' אלקיך (ח).

מי פתי לא יתמלא שמחה וחדוה בעת שזוכה לברך ברכת המזון, ואין צורך לומר שברכת המזון שלו תהיה בכוונת הלב ביראה ואהבה, שכן יודע ומאמין מה רבה השפעתה בכל העולמות. ומלבד שזוכה לחבר את כל העולמות, כשיברך בשמחה נוסף עליו מעלה שמחבר את כל העולמות ביתר שאת, שכן 'עבדו את ה' בשמחה' ראשי תיבות אבי"ע.

בזוהר (ויקהל ריח). הפליגו בשבחו של המברך בשמחה, וכך אמרו שם: מאן דמברך לקודשא בריך הוא מגו שבעא בעי לכוונא לביה ולשואה

מילתא דפליאה

בדין שמים האדם נחשב כצדיק לפי ערך סביבתו

ובזה פירש הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ע"ה בעל הקדושת לוי הנאמר בתפילת כהן גדול 'שלא יצטרכו ישראל זה לזה ולא לעם אחר', שהרשע מישראל שאין מי להעריך כנגדו מישראל, יצטרכו להביא מן הגוים כדי להעריכו כנגדם ולזכותו בדין, כי בודאי הפחות מישראל חשוב יותר מן הגדול שבאומות, ועל זה אנו מבקשים שלא יצטרכו להעריך את מעשינו כנגד אחרים, אלא שנזכה בזכות מעשינו הטובים.

כיוצא בזה מצינו כתב בחסד לאברהם (מעין ב נהר מ): טעם היות סמני הקטורת י"א סמנים לא פחות ולא יותר, ללמדנו שבכל ציבור שיש ביניהם רשע אחד אל יוציאוהו מביניהם ולא יעכבוהו מלהתפלל עמהם, ואל יעלה בדעתם שיפסידו בהשתתף תפלת רשע עמהם, ואדרבה יגיע להם תועלת ולא הפסד, כי כשיענינו למעלה ערך תפלתו לפי ערך תפלת רשע יראו יותר חשובים ממה שהם בלתי רשע עמהם, וגם הרשע ירויח כי בהתחבר תפלתו עמהם חוזרת להיות חשובה.

כמו שכתב בנועם מגדים (פר' עקב ד"ה א"י ברוך): 'ברוך תהיה מכל העמים', מסיבת כל העמים, כי בערכם אתם טובים, כי הם כופרים בעיקר ועובדי עבודה זרה, ולא כן בישראל, 'לא יהיה כן' על כל פנים 'עקר ועקרה', היינו עובדי עבודה זרה או עובדי עבודה זרה, ועל דרך 'לעקר' (ויקרא כה מז) זה הנמכר לעבודה זרה עצמה (קידושין כ): הרי שנקרא בשם 'עקר' כי כך בדין שתעקר מן העולם. ואמר 'ובבהמתך', אפילו פושעי ישראל כמו שכתבו ז"ל בפ"ק דחולין (ה). 'מן הבהמה' להביא פושעי ישראל [וכו'], וזהו אומרו 'ובבהמתך' אפילו בגרוע פושעי ישראל, על כל פנים 'עקר ועקרה' לא נמצאים בהם, רק מאמינים בה' אחד, לזה 'ברוך תהיה'.

דבר הזה נרמז במה שדרשו חז"ל (ב"ר נ א) בפסוק (מלכים א' יז יח) 'ותאמר אל אליהו וגו' באת אלי להזכיר עוני', שאמרה האשה הצרפתית לאליהו, קודם שבאת אלי היה הקב"ה שוקל מעשי כנגד בני מקומי והייתי כשירה בעיניו, אבל עכשיו כנגדך איני חשובה למאומה.

ברוך תהיה מכל העמים וגו' (י, יד). מחסדי

ה' עם בני ישראל עם קרובו, שכאשר דן את האדם אינו דן אותו על פי מעשיו כי במה נחשב הוא, אלא דן אותו כפי ערך האנשים אשר על פני האדמה, ובזה יחשב לצדיק כנגדם, באם שאר האנשים הם רשעים לנגדו ואילו הוא לצדיק יחשב. כן גם בכלל ישראל הקב"ה דן את בני ישראל לפי ערך רשעות העמים, ובזה יצאו ישראל זכאים בדינם [ועל כגון זה נאמר (מלאכי א ב-א) 'ואוהב את יעקב, ואת עשו שנאתי', כאשר אין ישראל נוהגים כראוי אזי האהבה אליהם היא מצד ש'את עשו שנאתי', ולעומתו ראויים הם לאהבה (נועם מגדים פר' בלק ד"ה ויתכן). ומכל מקום אין זו הדרך המובחרת שתהיה אהבת ישראל נیکרת רק מצד שפלות הגוים, ולכן נאמר שם 'משא דבר ה' אל מלאכי', כי היתה הנבואה הזו חשובה עליו כמשא כבד, שאין בני ישראל חביבים על הש"י מצד עצמם כי אם לעומת האומות (אמרי נועם פר' ויחי אות מב), וזהו שכתוב ברוך תהיה מכל העמים, שהברכה היא ש'ה' דן את עם ישראל לערך העמים אשר סביבותיהם.

ברזא דאח"ד רמזים נפלאים על סדר הפרשה

תכלית כל הצער לעורר את האדם לתשובה

לעצמו בשעה שיסורים באים עליו, כי הקב"ה מדקדק עם הקרובים אליו אפילו כחוט השערה, והרי עיקר הבריאה היתה באופן שתתנהג על פי מידת הדין, ורק מפני שראה הקב"ה שאין העולם יכול להתקיים במידת הדין על כן שיתף עמו גם מידת הרחמים, אמנם בודאי מחשבתו של הקב"ה לא היתה לחינם אלא נתקיימה אצל הצדיקים שהנהגתם היא במידת הדין, ואם רואה אדם שמידת הדין מתוחה כנגדו ידע בנפשו שגם הוא בכלל הצדיקים הקרובים לפני ה', ויחזק עצמו בכך שמן השמים מראים לו שהוא נידון עם הצדיקים, ואף שאינו מוצא בעצמו שום סיבה לחשוב עצמו כצדיק, אבל הרי 'האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב' (שמואל א' טו ז), ובודאי לפניו יתברך גלוי וידוע דברים שבהם הוא בבחינת צדיק, ומחמת כן הוא נידון במידת הצדיקים.

כל אדם יש לו שליחות ותכלית מיוחדת בעולם

וגם אם נדמה לאדם שהנהגת ה' עמו איננה כדרך שהוא מנהיג את שאר מכריו, אל יתרעם ליבו בקרבו במה נשתנה משאר בני אדם ומדוע אינו זוכה לראות אושר בחייו, כי כל אדם נשלח לעולם הזה עם משימה יחודית עבורו, ואין שני בני אדם ששליחותם דומה זו לזו, ולכן אי אפשר לבקש שיהיו קורות חייו דומים לשל אחרים, ומשל למה הדבר דומה, לאדם הנוסע בתחבורה ציבורית וכל הנוסעים עולים יחד בתחנה המרכזית אבל כל אחד מהם פניו מועדות לתחנה אחרת, ויש המאריכים נסיעתם ויש המגיעים ליעדם במהירות, והרי אין שום הגיון לבקש להשוות את תנאי הנסיעה של כל הנוסעים, אלא כל אחד זקוק לנסיעה המתאימה עבורו לפי תכלית נסיעתו, וכך גם כל חיי האדם בעולם הזה מתוכננים לפי שליחותו בעולם, וכל מאורעותיו מכוונים למטרה זו שיזכה להשלים תפקידו בעולם, ועל כן יקבל באהבה את כל מה שיזמין הבורא בעבורו כדי להיטיבו באחריתו.

חיזוק האמונה בקריאת שמע

ובאמת עיקר עבודת האמונה היא להאמין בה' גם כשאין הנהגתו ניכרת לעין האדם, כי בשעה שחיי האדם מתנהלים על מי מנוחות אין בכך כל רבותא, אבל אמונת האדם נבחנת בשעה שהנהגת ה' נסתרת ונדמה לאדם כביכול העלים ה' את עיניו ממנו, ועבודת האמונה היא להתגבר על מראה העינים ולהיאחז באמונה מוחלטת בלי פקפוק. וזהו הרמז במנהגם של ישראל לעצום עינים בקריאת פסוק ראשון של 'שמע ישראל', והוא רמז לאדם לאטום עיניו מהביט סביבו ולא להתפעל מכל הנראה לעיניו, ולקבל על עצמו מלכות שמים באמונה שלמה, ואדרבה זהו עיקר עבודת היהודי שלא לתור אחר חקירות ודרישות, אלא לעצום את עיניו ולהתגבר באמונה פשוטה בלי שום הרהור, כי המאמין מתוך החקירה עלול לבוא לידי ספיקות באמונתו, אבל מי שאינו מחפש להבין בכוחו להתגבר על כל המכשולות והספקות.

הניסיונות הם לפי כוחות האדם

יהודי בימי חייו בעולם הזה עובר קשיים, וצריך תמיד לזכור שכל הניסיונות מותאמים לפי כוחותיו להתמודד עמם, ואם מן השמים הזמינו לפניו ניסיון מסוים, הרי זה בגלל שבדקו וראו שיש ביכולתו לעמוד בניסיון ולהתגבר עליו, וכמו שרגילים לפרש את הפסוק (תהלים קמז טז) 'הנותן שלג כצמר כפור כאפר יפזר', בימות החורף הקרים כולם זקוקים לצמר כדי להתחמם בהם וכן לעצים כדי להבעיר בהם את התנור עד שייעשו אפר, וכשמגיע החורף צריך לזכור שהקב"ה נותן את ימי הקור רק לפי ערך כוח הבריות להתמודד איתו, ואין השלג יורד אלא כפי מידת הצמר שיש לבני אדם כדי להתחמם בו, וכן הכפור אינו שורר בעולם אלא כפי העצים והאפר בתנור, וכך יתחזק באמונה תמימה שיש בכוחו לעמוד בכל ניסיון שיביא עליו הבורא יתברך.

חיזוק גדול לבעל יסורים

חיזוק גדול יכול כל אדם למצוא

וידעת עם לבבך כי פאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מייסר. (ח ה). יסוד גדול בעבודת ה' לדעת כי כל הקורה עמו הוא בהנהגת ה' ובהשגחה פרטית, ועל אמונה זו אמרו חז"ל (מכות כד.) בא חבוקוק והעמידן על אחת 'וצדיק באמונתו יחיה' (חבוקוק ב ד), לדעת ולהאמין שהקב"ה מנהיג אותנו על כל צעד ושעל, וכשרואה האדם איזה שינוי המתרחש אצלו יתן דעתו שבודאי מן השמים רוצים לעורר אותו להיטיב מעשיו, וכמו שאמרו חז"ל (ערכין טו) שאפילו אם הושיט ידו לכיסו ועלה בידו מטבע אחר ממה שביקש גם זה בכלל יסורים, ובודאי אין הכוונה שבצער מועט זה יתכפרו לו עוונותיו, אלא שכל כך תהיה חזקה בקרבו האמונה שמן השמים ביקשו לעורר אותו לתשובה, ויפשפש במעשיו לתקן מעשיו ובכך יזכה לתשובה ולכפרה [וכיון שהוא מתחרט ומלא חרדה ופחד ה', מיד מוחלין לו, מאחר שהוא מאמין וחוזר בו ומדבק מחשבתו בו יתברך, לכך גם המושיט ידו וכו', אחר שהוא מאמין שזה לסיבת חטאו ומתחרט נחשב לכפרת עון (תולדות יעקב יוסף וישלח בשם הבעל שם טוב)], כי זה התכלית של היסורים לבוא על ידיהם לתשובה ומעשים טובים, וכיון ששב ביסורים אלו אין צריך עוד יסורים.

אפילו יסורים מועטים תכליתם לעורר האדם

והנה אמרו חז"ל (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו, ואם פישפש ולא מצא יתלה בביטול תורה, והיסורים האמורים כאן הם יסורים קטנים כמו מי שעלתה בידו מטבע אחרת ממה שביקש, כי על יסורים גדולים לא נכון לומר 'רואה שיסורים באים', כי הוא מרגיש בהם בכל גופו, אלא הכוונה ליסורים קלים כנ"ל, ויסורים כאלו אינם ממין חטאיו של אדם, וקשה לדעת איזה חטא עליו לתקן, ולכן אמרו חז"ל יפשפש במעשיו, שיתבונן ויבדוק עצמו מה מבקשים לעורר אותו מן השמים, ואם אינו מוצא מה לתקן יתלה בביטול תורה, וזה שייך אצל כל אדם.

שלימות האדם בהגיעו לבן י"ג

והרי זה כאילו נולד בו ביום, ועל כן יש שמחה גדולה ביום זה כבשעת לידתו.

כך כתב בשפת אמת (ליקוטים לבר מצוה), וזה לשון קדשו: בספר מדרש שמואל מביא ממדרש רמז בן י"ג למצות דכתיב 'עם זו יצרת', 'זו' גימטריא י"ג, נראה שנשתנה הציור כאמור עם זו. וכן מצינו בפרשת תולדות 'ויגדלו הנערים' דרשו חז"ל קודם שנעשו בני י"ג לא היה ניכר מכלל שעיקר הבדל בין ישראל לנכרי ניכר בגדלות זה שניתוסף בו נפש איש ישראל, דכתיב 'וייצר ב' יצירות, והם הם היצר טוב ויצר הרע, ולכן כשבא היצר טוב חל עליו הציור המיוחד לאיש ישראל והיא היצירה של עולם הבא, ועל ידי קבלת תרי"ג מצות שהם נגד האיברים וגידים שהוא ציור של פנימיות הנפש נשתנה האדם ונאמר עליו 'עם זו יצרת', ולכן יש לשמוח באותו יום כמו ביום הלידה שנעשה בריה חדשה.

חלק השם מתגבר ביום הבר-מצוה

והוא אשר דיברנו, שכמו כן יש לפרש בשלימות זו הנקנית בהגיעו למצוות, על דרך שאמרו חז"ל שלשה שותפים באדם הקדוש ברוך הוא אביו ואמו. ועד עתה היו בו שני החלקים של אביו ואמו ופעלו בו בשיא כוחם, אך החלק של הקדוש ברוך הוא עדין לא הגיע לכוחו דיו, מאחר שעדיין לא נכנסה בו הנשמה הטהורה והיצר הטוב המגיעים רק בהכנסו לשנת הי"ג. רק כאשר נכנסת בו הקדושה בהיותו בן י"ג נשלם חלקו של הקדוש ברוך הוא. וכלשון קודשו של הרה"ק השפת אמת ע"ה (ליקוטים לבר מצוה): ובאדם שלשה שותפין אביו ואמו והקדוש ברוך הוא, וכשנעשה גדול מתעורר חלק אלקות שבאדם ולכן זוכה להארת הנשמה שהיא חלקו של הקדוש ברוך הוא.

ובעת שחלק הקדוש ברוך הוא נעשה שלם ודאי שיש סיוע גדול מאוד לפעול במעשיו נחת רוח שתתקיים תכלית בריאתו ויטה עצמו לחלקו של הקדוש ברוך הוא הנמצא בו, ובכך יקדש גם את שאר החלקים של אביו ואמו. ולכן גם מתחילים להניח תפילין ביום זה, כי התפילין הם עדות על הימצאות חלק ה' בתוכו, וראוי ונכון אותו יום להתחלת קיום מצוה זו.

שנה, שהרי מ"ב שנה והלאה מתעוררת הנשמה לעבוד עבודתה שהצטוותה, וזה שכתוב 'ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה', שבע וחמש הרי שנים עשר, ואז תיראה הנשמה בעולם הזה]. ועוד שם: באילנא שלטא ערלה תלת שנין בבר נש תלת סרי שנין דאקרון שני ערלה, כיון דאעברו על גופא אינון שנין [ואתערת] נשמתא למפלח פולחנא קדישא, פקידת לגופא לרעותא טבא לכפוף לההוא נחש, דהא לא יכיל לשלטא כמה דהוי. [-באילן] שולטת הערלה ג' שנים, באדם י"ג שנים הנקראים שני ערלה, וכיון שעברו עליו שני הערלה ומתעוררת הנשמה לעבוד את עבודתה הקדושה, הרי הנשמה מצווה את הגוף לרצונה הטוב ולכפוף הנחש שהוא היצה"ר, כי מאז אין היצר הרע יכול לשלוט באדם כמקודם לכן].

הצורה היהודית נשלמת כבר מצוה

יחד עם זאת אמרו שכל עצם צורתו היהודית נשלמת רק בהגיעו לבר מצוה שאז צורתו היהודית שלמענה נברא מגיעה לשלימות, וזהו הרמז בלשון הכתוב (ישעיה מג כא) 'עם זו יצרת לי תהלתי יספרו', 'זו' גימטריא י"ג, שאז נשלמת צורתו והוא ראוי לספר תהלות ה', כפי שכתב המדרש שמואל במשנתנו. ופירוש הדבר, שיהודי יש לו צורה מיוחדת משאר אומות העולם, ובכוח צורה זו הוא עובד את ה' בדרך התורה ומספר תהלות ה' בכל דרכיו, כי האדם נברא בשתי צורות הצורה הגשמית והצורה הרוחנית, אבל קודם י"ג שנה אין ניכרת צורתו בשלימות והצורה הגשמית מכסה ומאפילה עליה, וכיון שנכנס יצר טוב באדם נשלמת בזה צורתו הרוחנית, כמו שאמרו חז"ל אצל יעקב ועשיו שקודם י"ג שנה לא היו ניכרים אם הם טובים או רעים, וכיון שהגיעו לי"ג שנה פירש יעקב לתלמודו ועשיו לחטאיו, כי כאשר נכנס הנער בעול תרי"ג מצוות נשלמים בכך תרי"ג איבריו הרוחניים, וצורתו הרוחנית מתחזקת ומתגברת לסייע לו בעבודת ה', וזו השמחה הגדולה ביום הבר מצוה, שנשלם צורת היהודי

הוא ה'יה אומר, בן חמש שנים למקרא, בן עשר למשנה, בן שלש עשרה למצות. (אבות פ"ה, משנה כא).

בן שלש עשרה למצוות. ביום שמניחים תפילין, כל הגוף מתקדש, מתגבר החלק של הקדוש ברוך הוא, שכן אמרו חז"ל (קידושין ל:) שלושה שותפים באדם, הקדוש ברוך הוא אביו ואמו, ועל כן כל עוד שהאדם עדיין לא מניח תפילין, לא נכנס בו היצר הטוב, ואז יש בו רק החלק של אביו ואמו. ביום הבר מצוה מתגבר החלק של הקדוש ברוך הוא ואז הופך להיות 'שלושה שותפים באדם'.

הנשמה שורה באדם בהגיעו לגיל י"ג

ביאור הדבר הוא, דהנה יום הבר מצוה הוא יום כניסת הנשמה הטהורה באיש ישראל והיא המסייעת לאדם ומביאתו לשלימות יצירתו, כמו שאמרו חז"ל בזוהר הקדוש (פר' משפטים צח.) שכל מי שזוכה להגיע לי"ג שנה זוכה להיות נקרא בן לכנסת ישראל, וכן דוד המלך כשנשלמו לו י"ג שנה ונכנס בשנתו הי"ד נאמר בו (תהלים ב ז) 'בני אתה אני היום ילדתיך', כי קודם לכן היה בבחינת שני ערלה ולא היה נקרא בן, ולא זכה שתשרה עליו הנשמה העליונה, אבל משהגיע לשנתו הי"ד זכה שייאמר בו 'אני היום ילדתיך', 'היום' הזה זכה שיהיה 'אני ילדתיך', ולא יהיה לחלק הסטרא אחרא כמו מקודם י"ג שנה.

לשון הזוהר: כד מטא דוד לתליסר שנין וזכה בההוא יומא דעאל לארביסר כדין כתיב ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, מאי טעמא, דהא מקדמת דנא לא הוה ליה ברא ולא שראת עליה נשמתא עלאה דהא בשני ערלה הוה, ובגין כך 'אני היום ילדתיך', 'היום' ודאי ילדתיך.

וראה עוד בזוהר (סתרי תורה פר' לך לך עח.): ולא תפעול נשמתא פולחנא דאתפקדת עד דיעברון עלה בהאי עלמא י"ג שנין, דהא מתריסר שנין ולעילא נשמתא אתערת למפלח פולחנא דאתפקדת, דהא הוא דכתיב 'ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה', שבע וחמש תריסר אינון, וכדין אתחזיאת נשמתא בהאי עלמא. [-ולא] תפעל הנשמה את העבודה שהצטוותה עליה עד שיעברו עליה בעולם הזה י"ג

ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליזין בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarprine@gmail.com